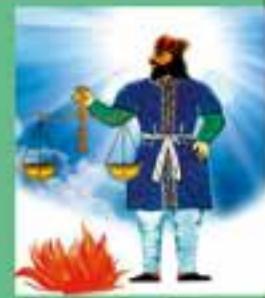

ҚУДАКОН – ОЯНДАИ МО

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ӮАРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ХУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ **** №9-10 (85-86) 1-УМИ ИЮНИ СОЛИ 2018, ҶУМҲА

Дар ин шумора:

ВОҲУРӢ БО
НАМОЯНДАГОНИ
СММ ДАР ДМТ

Сах. 2

ҲАБИБУЛЛОЗОДА
РАЧАБМО:
ТАВАЧЧУҲ БА
ҚУДАКОН – ҚАФИЛИ
ОЯНДАИ НЕК

Сах. 4

ИФРОТГАРӢ
ВА ТЕРРОРИЗМ –
ДОҒӢ Рӯз

Сах. 5

ДАСТОВАРДҲОИ
УСТОДОНИ
ФАКУЛТЕТ

Сах. 8-9

БАЪЗЕ АЗ
МАСъАЛАҲОИ
СИРРИ БОНӢ

Сах. 7

ТАНЗИМИ ҲУҚУҚИИ
БАҲСҲОИ ЗАМИН

Сах. 13

Құдакон ояндаи осудаву ободи ҳар як миллат, сарвати бебаҳои ҳар як оила, чомеава давлат ба шумор мераванд ва онҳо баҳту саодати рӯзгори ҳар як падару модар мебошанд. Зеро ба дунё омадани тифл дар ҳар як оила хушбахтиву иқболи нек меорад ва чун занѓулаи идомаи ҳаёт садо медиҳад.

Танҳо саъю талоши дастаҷамъонавумуштараки ніҳодҳои давлатӣ, созмонҳои ҷамъиятий ва ҳар як шаҳрванди мамлакат метавонад ба зиндагии фарзандони кишвар хушбахтий ва оромиву осудагӣ баҳшад.

Рӯзи байналмилалии ҳифзи құдакон на танҳо рӯзи таърихӣ, балки айёми ба чомеа ёдовар шудан аз зарурати риоя ва эҳтироми ҳуқуқи құдак ва фароҳам овардани шароит барои ташаккули чомеаи инсонпарвару адолатпарвар аст. Аз ин лиҳоз, ин рӯз иди ка-

лонсолон низ мебошад. Зеро құдакон ниёз ба ғамхории доимӣ доранд ва калонсолон дар таъмини ниёзу эҳтиёчоти онҳо масъуланд.

Мо итминони комил дорем, ки шинохти дирӯзу имрӯзу фардо, ифтихор аз вахдату давлатдории миллӣ ва ба шукронай соҳибиستиклоливу соҳибдавлатӣ ғамхорӣ кардан дар ҳаққи құдакон ва ҳамчун насли солиму созанда тарбия кардани онҳо мардуми моро ба сохили мурод мерасонад.

Бо ҳамин ниятҳои нек, ҳамаи құдакони Тоҷикистони маҳбубро бори дигар ба муносабати ин иди байналмилалий табрик гуфта, умед дорам, ки ҳар қадоми шумо – құдакону наврасони азиз дар оянда сазовори номи баланди фарзандони фарзонаи миллати тоҷдори тоҷик мегардед.

Эмомали РАҲМОН

**Минбари
хуқуқшинос**

Муассис:
факултети
хуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

И.В. сарнударрор:
**Эмомалий
МИРАЛИЙ**
law.tnu.tj@gmail.com

И.В. муовинни сарнударрор:
Ҳамза БОБОХОНЗОДА

Мухаррир:
Бобоҷон НАИМОЗДА

Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети хуқуқшиносӣ,

Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи хуқуқи инсон ва хуқуқшиносӣ
муҳисавӣ;

Махмудов И.Т.
мудири кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ;

Абдуллоев П.С.
муовини декан оид ба илм ва работаҳи байналмиладӣ;

Камолзода И.И.
дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва хуқуқ;

Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи хуқуқи байналмиладӣ;

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
ердамини Президенти ҶТ оид ба масъалаҳои хуқуқ;

Сайд Нуриддин Сайд
вазифи маориф ва илми ҶТ узви вобастаи АИ ҟТ;

Имомзода М.С.
ректори ДМТ,
академики АИ ҟТ;

Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҟТ,
Махмудзода М.А.

расиси Суди Конституционни ҟТ, академики АИ ҟТ;
Рахимзода М.З.

профессори кафедраи хуқуқи соҳиботӣ ва тиҷорат, узви вобастаи АИ ҟТ;

Диноршоев М.
академики АИ ҟТ;

Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва хуқуқ, узви вобастаи АИ ҟТ;

ШАРҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнависи қабул карда намешавад.

Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфчии шуда бошад.

Рӯзнома на ба ҳама андешаи мувалифон мувофиқ аст ва ақоиди мухтагифро ба хотири риояи чандандешӣ ба табъ мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати фарҳанги ҟТ таҳти №033бр, аз 18-уми марта соли 2016 ба ҳайд пирифта шудааст.

Нишонни идора: ш. Душанбе, Буни Ҳисорак, Шаҳраҷаи Донишғон, факултети хуқуқшиносӣ ДМТ.

Телефон: 995-38-88-67, 900-55-51-67. Телъод: 1000.

Наабатдори шумора: Имомзод Шарифзода

ВОХӮРӢ БО НАМОЯНДАГОНИ СММ ДАР ДМТ

Санаи 15 майи соли 2018 дар бинои асосии ДМТ воҳӯрӣ устодон ва донишҷӯёни факултет бо намояндагони СММ оид ба хуқуки инсон баргузор гардид.

Чорабинии мазкурро муовини ректор оид ба муносиватҳои байналмиладии ДМТ, дотсент Ғафуров Х.М. ҳусни оғоз бахшида, миннатдории ху-

ро ба намояндагони макомоти мазкур бобати таваҷӯҳ ва ҳамкорӣ дар самти хуқуки инсон изброз доштанд. Дар оғози сухан номбурда қайд намуданд, ки мақсад аз гузаронидани чунин воҳӯриҳо баланд бардоштани донишҳои хуқуқии донишҷӯён оид ба хуқуки инсон ба шумор меравад. Инчунин қайд гардид, ки хуқуку озодиҳои инсон до-

рои арзиши олӣ мебошанд ва давлату созмонҳои байналмиладӣ дар ҳама ҳолат бояд онро мавриди хифз карор диханд. Аз ҷумла дар ҳаҷони пуртазод, ки дилау доноста хуқуку озодиҳои инсон поимон мегарданд, бояд ҷороҳои мушахҳас аз ҷониби давлатҳо ва ташкилотҳои байналхалқӣ оид ба хуқуки инсон рӯи даст гирифта шаванд.

Зимни воҳӯрӣ байни устодон ва донишҷӯёни намояндагони СММ табодули афкор сурат гирифт.

Дар умум, донишҷӯёну омӯзгорон ва меҳмонон аз ташкили ин гуна ҷорабинҳо таассуорӣ нек бардошта, зиёд баргузор намудани чунин воҳӯриҳо хошиш намуданд.

Ҷаҳонгир САЪДИЗОДА

СЕМИНАРИ ИЛМИЙ-НАЗАРИЯВИИ ОЛИМОНИ ҶАВОН

Санаи 11-уми майи соли 2018 дар асоси нақши кории бахши илми садорати факултети хуқуқшиносӣ семинари илми-назариявии омӯзгорони ҷавони кафедраи назария ва таърихи давлат ва хуқуқи факултети хуқуқшиносӣ баргузор гардид. Дар кори он роҳбарӣ, устодону қормандони факултет, аспирантону унвончӯён ширкат доштанд.

Номбурда изҳори умед карданд, ки кори семинари илми манфиатбор буда, дар ояндаҳои наздик омӯзгорони ҷавон ва

мон Д.С. афзуданд, ки баргузории ин қабил ҳаммошҳои илми бо дастгири аз сиёсати хирадмандона ва маорифпарваронаи Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти ҟТ, муҳтарам Эмомалий Раҳмон, ки бо така ба ҷавонон ҳамчун неруи пешбаҳандай ҷомеа асос ёфтааст, роҳандозӣ мешаванд.

Номбурда изҳори умед карданд, ки кори семинари илми манфиатбор буда, дар ояндаҳои наздик омӯзгорони ҷавон ва

бонангӯ номуси кафедраи мазкур низ дар фурсаттарин муҳлат рисолаҳои илми худро барои химоя ба Шӯрои миллӣ пешниҳод хоҳанд кард.

Сипас аз рӯйи барномаи семинари илми-назариявии маърӯзаҳои омӯзгорони кафедра: ассистент Шарифзода С.Ш. дар мавзӯи «Шаклҳои амалишавии функцияҳои давлати Тоҷикистон дар за-

лати Тоҷикистон»; ассистент Азимова З.М. дар мавзӯи «Мағҳум ва хусусияҳои санадҳои мъёйрӣ-корпоративӣ» ва дигар унвончӯёни кафедра шунида шуданд.

Дар фарҷоми кори семинари илми изҳори умед карда шуд, ки натиҷаҳои он барои баланд бардоштани масъулияти оlimoni ҷавон ва густарии фарҳанги илми онҳо му-

мони муосир»; ассистент Ибрагимов Д.К. дар мавзӯи «Функция итилоотии дав-

фид ва самараҳаҳои хоҳад буд.

Ҳамза БОБОХОНЗОДА

МУРОФИАИ СУДИИ ТАЪЛИМИЙ

Бо ташаббуси муалимиаи қалони кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ Ҳочаевва Н.Б. аз соли 2009 то инчониб дар факултет мурофиаҳои судии таълимий байни донишҷӯёни факултет гузаронида мешавад. Имсол низ дар курси сеюми ихтисоси фаболияти хиғзи хуқуқ гурӯҳи тоҷики мурофиаҳои судии таълимий дар ҷарроҳи гузаронида шуданд.

Гарчанде ки ин мурофиаҳо таълимии навбатӣ донишҷӯёни

курси 3-иҳтиноси фаболияти хиғзи хуқуқ ва ҳайати ҳакамон аз курси 4-иҳтиноси мазкур, инчунин устодони курсҳои якум, дуюм ва сеюми факултет иштироҳ доштанд.

Дар ин мурофиа ба ғайр аз

донишҷӯёни, инчунин устодони факултет, аз ҷумла, декани факултет, дотсент Раҳмон Д.С., мудири кафедраи хуқуқи ҷинояти, дотсент Сафарзода

тоҷ. Э., н.и.ҳ., Саъдизода Ҷ., ассистент Мирзалиев Э.Б. ва дигарон иштироҳ намуданд.

Нарғис ХОЧАЕВА

РУШДИ ҚОНУНГУЗОРИИ СОҲИБКОРӢ, ТИҶОРАТӢ ВА САЙЁХӢ ДАР ДАВРОНИ ИСТИКЛОЛИЯТИ ДАВЛАТИ

Асосгузори сулху ваҳдати миллий-Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон муҳтаррам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии худ ба Мачлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон Соли 2018-умро соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ эълон намуда, таваҷҷӯҳи хоса ба баҳши соҳибкорӣ ва сармоязузорӣ зоҳир намуданд. Факултети хукуқшиносӣ ҷиҳати иҷрои вазифаҳое, ки аз Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон ба Мачлиси Олӣ бармеоняд нақшаша ҷорабинҳо таҳия ва тасдик намуд.

Дар асоси ҳамин нақша-чорабинихо санаи 18 майи соли 2018 дар факултети хукукшиносии ДМТ баҳшида ба «Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» ва 70-солагии ДМТ Конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Рушди конунгузории соҳибкорӣ, тичорат ва сайёҳӣ дар даврони Истиклолияти давлатии Чумхурии Тоҷикистон» баргузор гардид.

Ҳама гуна фаъолияти иқтисодӣ оқибат ба нокомихо рӯ ба рӯ мегардад. Бинобар ҳамин, ҳукуқ ва иқтисод чун ду падидай ҳамроҳ ва ҳамзод дар тамоми марҳилаҳои инкишофи худ ба яқдигар аз ҷиҳати мусбат таъсир расонидаанд ва оянда низ мерасонанд. Ба ибораи дигар, дар тамоми ошёнаҳои низоми иқтисодии қишивар мавҷудияти ҳукуқ мухим, зарур ва ногузир аст. Дар соҳтори факултети хукукшиносии ДМТ

Дар кори конференсия устодон, аспирантон ва унвончӯёни риштаи хукукшиносӣ аз донишгоҳҳои доҳил ва хориҷи кишвар, ҳамчунин намо-

дум сабит намудааст, ки хукук ва иктисолиёт ба ҳам пайвандии зич дошта, бидуни танзими хукукӣ ҳама гуна фаболияти иктисолӣ сияни мазкур баҳри болобурди фарҳанги сайёхии аҳолии кишвар нақши муассир ҳоҳад гузошт.

хама тұнға фаволиялар иктисолид оқибат ба нокомихо рү ба рү мегардад. Бинобар хамин, хукуқ ва иктисол чун ду падидаи хамроҳ ва хамзод дар тамоми мархилаҳои инкишифӣ ҳуд ба яқдигар аз ҷиҳати мусбат таъсир расонидаанд ва оянда низ мерасонанд. Ба ибораи дигар, дар тамоми ошёнаҳои низоми иктисолиди кишвар мавҷудияти хукуқ муҳим, зарур ва ногузир аст. Дар соҳоти 1. Академик А.М. Сардоров, ДМТ, гузашт.

Баъдан аз рӯи барномаи конференсия масъулияти модераториро декани факултети хукуқ-шиносии ДМТ, номзади илмҳои хукуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. бар душ гирифта, маърӯза-чиён пайи ҳам ҷиҳати баромад намудан ба минбар даъват шуданд. Аз ҷумла, маърӯзачиён дар як катор мавзӯъҳои мубрам баромад намуданд, ба монанди:

факултети хукукшиносии ДМТ мавчуд будани кафедраи хукуки соҳибкорӣ ва тичорат низ ба хотири таъмини хукуқ дар ошёнаҳои низоми иқтисодии кишвар мебошад.

Демаки, фамилкотти инсонни

Конунгозори сайёҳӣ дар даврони Истиқолияти давлатӣ;

- Хусусиятҳои хукуки ашёйӣ дар хукуки маданияи Афғонистон;
- Арзишҳои умумиинсонӣ дар асоси фарҳанги хукуки инсон;

Декани факултети хукукши-

яндагони ниходҳои давлатию
чамъиятий ширкат намуданд.

Нахуст деканни факултети хукукиносии ДМТ, номзади илмҳои хукукиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. бо сухани ифтиҳоӣ ҳаромад намуда, иброз доштанд, ки конференсияи мазкур дар партави Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон ба Мачлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон баргузор мегардад. Ҳамзамон баён намуданд, ки таъбихи шарқӣ ширкат намуданд.

ДМТ, н.и.х. дотсент Раҳмон Д.С. дар интиҳои сухани худ таъқид бар онанд, ки мақолаҳои ироаша-ки муаллифони онҳо оли-доҳилӣ ва хориҷӣ маҳсубид ва бо заҳматҳои зиёди худ эҷод намудаанд, бо ғарии факултети ҳуқуқши-оид ба парвандҳои тиҷоратӣ; - Танзими ҳуқуқӣ ва рушди фаъолияти ҳунармандон ҳамчун субъекти соҳибкории хурд.

Дар интиҳои кори конференсия катънома қабул гардида, декани факултет н.и.х. дотсент Раҳмон Д.С. аз кулли иштиро-кунандагон ҷиҳати иштироки фаъолона дар кори конферен-

Дониёр САНГИНИЙ

ДИФОИ РИСОЛАХОИ ИЛМИЙ АЗ ЧОНИБИ УСТОДОНИ ФАКУЛТЕТ

Боиси хушнудӣ ва сарфарозист, ки дар факултет рӯз то рӯз сафи устодони унвондор меафзояд. Аз чумла, санаи 15-уми майи соли 2018 асистенти кафедраи хукуқи конститутсионии факултети хукуқшиносӣ Сулеймонов Манучехр Субхоналиевич дар мавзӯи «Вазни хукуқӣ-конститутсионии Президенти Чумхурии Тоҷикистон» ва санаи 25 майи соли 2018 муаллими калони кафедраи хукуқи инсон ва хукуқшиносии муқоисавӣ Шоев Фирӯз Махмадминович дар мавзӯи «Ақидаҳои давлатӣ-хукуқии Мухаммад Ғазолӣ» дар Шӯрои диссертационии миллии назди факултети хукуқшиносии ДМТ рисолаи номзадиашонро дифоъ намуданд. Идораи рӯзномаи «Минбари хукуқшинос», садорати факултети хукуқшиносӣ, устодону кормандон ва донишҷӯёни ин даргоҳ Сулеймонов М.С. ва Шоев Ф.М.-ро бо ин дастовардашон самимона табрик намуда, ба онҳо фатҳи куллаҳои баланди илмиро таманнӣ менамоянд.

БИРАВ ЗИ ТАЧРИБАИ РЎЗГОР БАҲРА БИГИР

Xамасола дар Чумхурии Тоҷикистон санаи 23-юми май ҳамчун “Рӯзи ҷавонон” бо тантана дар сар то сари кишвар ҷашн гирифта мешавад. Бинобар ин, имсол ин ҷашнин фарҳунда дар факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ бо шукӯҳу шаҳомати хосса тачлил гардид. Дар робита бо ин санаи муборак, яке аз олимӣ барҷаста, ҳодими илмӣ, устоди кафедраи ҳуқуки судӣ ва назорати прокурорӣ н.и.ҳ., дотсент Абдуллоев Немат Абдуллоевич бо донишҷӯёни факултет воҳӯрӣ гузаронида бо онҳо

мат чавонон хама вакт дар зери дастгириҳои пайваста мебошанд. Ҳамчунин, Асосгузори сулху вадати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомали Рахмон сиёсати чавонпарваронаро бевосита амалӣ менамоянд ва чавононро дар хамаи самтҳои фаболият дастгирий менамоянд.

Сипас, дар рафти вохӯр оид ба тарғибу ташфики дониш ва боло бурдани сатҳи одобу маънавиёт миёни ҷавонон, рафтор ва дӯстии байниҳамдигарии онҳо үстоди арҷуманд Абдуллоев Н.

сұхбати озод аңчом доданды

Сараввал, устоди гиромч Абдуллоев Н.А. ҳамаи донишҷӯро бо “Рузи ҷавонон” шодбош гуфта, ба ҳамаи ҷавонон таманийтҳои некро орзу намуданд. Қабл аз ҳама, хотирнишон соҳтанд, ки ҷавонони имрӯзаи тоҷик бояд шукргузорӣ аз он дошта бошанд, ки “дар ҳакикат миллати сарбаланди тоҷик ҳарчанд оташи ҷанги шаҳрвандиро аз сар гузаронд ҳам, vale дар фурсати хеле кӯтоҳ тавонист Истиқололияти давлатӣ ва вадхату яқдилии миллати ҳешро ба даст орад. Ҷавонони имрӯзаи тоҷик яке аз ҳушбахтарин насле мебошанд, ки дар фазои сулҳ осоиштагӣ ва тинҷиву оромии давлати соҳибистиклоли ҳеш иди ҷавононро ҷашн мегиранд.”

Дар робита ба “Рӯзи чавонон” зикр гардид, ки дар сиё-

Парвиз АБДУЛЛОЗОДА

Ба хамагон маълум аст, ки ба сифати субъекти хуқук, яъне дорандаи хуқук ва уҳдадориҳои муайян шахси зинда баромад менамояд. Бояд қайд кард, ки тамоми соҳаҳои хуқук шахсони воқеиро ба сифати субъекти худ дар шаклои гуногун (шахрванд, инсон – хуқуки конститусионӣ, шахсони мансабдор ва шахси вожӣ – хуқуки маъмурӣ, шахси вожӣ – хуқуки гражданиӣ, шахс – хуқуки чиноятӣ ва ғайраҳо) эътироф намуда, танҳо як шарти асосиро пешниҳод менамоянд – ин шахс бояд дар қайди ҳаёт бошад. Зоро, дар қайди ҳаёт будани шахс маънои имконияти доро будани хуқук ва уҳдадориҳои муайян

Фирӯз СУЛАЙМОНОВ
дотсенти кафедраи
хуқуки байналмилаӣ

ШАҲСИ ФАВТИДА – ЧУН СУБЪЕКТИ ХУҚУҚ (ОИД БА ЯК НАВГОНИИ ҚОНУНГУЗОРИ)

буда, маҳз шахси зинда метавонад онҳоро амалӣ намояд. Инчунин, худ моҳияти фалсафии хуқук ва уҳдадориҳои субъективӣ дар он мебошанд, ки онҳо маҳз ҳамтӣ содир намудани ҳаракатҳои муайян (хуқуқҳои субъективӣ) ва ба таври ҳатмӣ содир намудани ҳаракатҳои дигар (уҳдадориҳои субъективӣ) барои он пешниҳод карда мешаванд, ки ё манфиати худо соҳибхуқӯқ қоњеъ карда шавад ва ё манфиати дигар шахсон бо василаи иҷрои уҳдадориҳои худ аз ҷониби шахси вожӣ қонеъ карда шаванд. Пас, дар ҳар ҳолат дар маркази муносибатҳо маҳз субъект – шахси воқеии дар қайди ҳаёт буда месистад.

Аммо, мутаассифона шахсони воқеӣ, ки ба ин олам меоянд, рӯзе бояд ин оламро падруд намоянд. Ин хусусият, яъне хусусияти фавтидан маҳз хоси шахсони воқеӣ чун субъектони хуқук мебошад. Зоро, дигар субъектон, аз қабили шахсони хуқуқӣ, хеч гоҳ дучори марг карор намегиранд. Пас, шахсони воқеӣ ҳамешаӣ дучори марг мегарданд, ки ин ҳолат ҳамнунгузорро ба он водор месозад, ки маргро ба сифати факти хуқуқӣ эътироф намуда, бо он асосҳои пайдошавӣ, тағйирёбӣ ва қатъгардии хуқук ва уҳдадориҳоро алоқаманд намояд. Масалан, марги субъект асоси қушода шудани мерос мегардад, ки дар ин замина як қатор хуқук ва уҳдадориҳои субъективии дигар субъектон ба миён меоянд, тағйир мейбанд ва ё қатъ мегарданд.

Бояд зикр намуд, ки марғи шахси воқеӣ ҳамчун факти хуқуқӣ заминай асосии баҷувчудӣ, тағйирёбӣ ва қатъгардии субъектони дигар, аз ҷумла шахсони воқеии дар қайди ҳаёт буда мегардад. Ҳуд шахси фавтида дар ягон ҳолат минбаъд ягон хуқук ва уҳдадориҳои наҳоҳад дошт. Гуфтаҳои боло ба сифати дигар андешаҳои событшуда, аз ҷониби хамагон қобили қабул мебошанд ва ниёз ба событсозии он нест. Аммо дар гузаштаи наздик ба Қонуни ҶТ «Дар бораи бакайдигирӣ давлатии молу мулки ғайриманқул ва хуқуқҳо ба он» тағйироте ворид карда шуд, ки то ба ҷои ин гуфтаҳои зери шубҳа карор медиҳад.

Дар асоси КҔТ «Оид ба ворид намудани тағйироте иловахо ба Қонуни ҶТ «Дар бораи бакайдигирӣ давлатии молу мулки ғайриманқул ва хуқуқҳо ба он» тағйироте ворид карда шуд, ки то ба ҷои ин гуфтаҳои зери шубҳа карор медиҳад. Гуфтаҳои боло ба сифати субъект дигар шуда, дар бораи хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкунданро талаб менамояд. Дар ин асно, сухан дар бораи хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкундан шахси фавтида мерарад. Масалан, манзили истиқоматие, ки шахси фавтида соҳиби он буд, ба қайди

давлатӣ гирифта нашуда буд ва барои ба расмият даровардани мерос ба ин манзил ва гирифтани шаҳодатномаи даҳлдор аз мақомоти бақайдигиранд, ба ин мақомоти хуҷҷатҳои тасдиқкунанди хуқуки моликияти шахси фавтида бояд пешниҳод карда шаванд. Дар акси ҳол, яъне ҳангоми пешниҳод нашудани ҷунин хуҷҷатҳо, бояд ба мақомоти мазкур қарори судии даҳлдор оид ба эътирофи хуқуки моликияти шахси фавтида пешниҳод карда шавад.

Дар тамоми ин суханҳо, ки аз мукаррароти қонун бармеоянд, дар маркази муносибат шахси фавтида қарор дорад. Бо ибораи дигар гӯем, масъалаи мазкур, гарчанде бояд ба

мулки ғайриманқул ва хуқуқҳо ба он» аз 02.01.2018с. тағйироте иловахо ворид гардид, ки тибқи он ба ин Қонун моддаи 441 ворид карда шуд, ки муҳтавои он ҷунин аст:

Моддаи 44. Асосҳо барои бақайдигирӣ давлатии молу мулки ғайриманқули шахси фавтида ба қайд гирифта нашуда бошад, он дар асоси муроҷаати ворисони меросгузор мувофиқи хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкундана ба қайди давлатӣ гирифта мешавад.

2. Дар ҳолати мавҷуд на будани хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкундана нисбати молу мулки ғайриманқул, он дар асоси қарори суд оид ба эътирофи хуқуки моликияти шахси фавтида ё ворисони меросгузор ба қайди давлатӣ гирифта мешавад.

Тибқи мукаррароти моддаи 441-и Қодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон набояд омехта намуд!!!. Аммо ба ҳар ҳол, ин ҷонибъи субъектҳои соҳибхуқӯқ ҳудро ба маънои томи ин қалима доро намебошанд. Зоро, дар ин ҳолат дар бораи он, ки ин ё он молу мулки ғайриманқул аз они шахси фавтида мебошад, сухан рондан, мутлако нодуруст мебошад.

Инчунин, чи тавре ки аз муҳтавои мукаррароти моддаи 441-и Қонун бармеояд, барои бақайдигирӣ давлатӣ мақомоти бақайдигиранд хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкунданро талаб менамояд. Дар ин асно, сухан дар бораи хуҷҷатҳои хуқуқмуайянкундан шахси фавтида мерарад. Ба ҳар ҳол, ҳоло ҳолате ба миён омадааст, ки гӯё шахси фавтида ба сифати субъект дигар шуда, дар қарори тасдиқкунанди хуҷҷатҳои хуқуқӣ мегардид.

Ба ҳар ҳол, ҳоло ҳолате ба миён омадааст, ки гӯё шахси фавтида ба сифати субъект дигар шуда, дар муносибатҳои дарҷгардида ширкат меварзad.

ИФРОТГАРОЙ ВА ТЕРРОРИЗМ – ДОҒИ РЎЗ

Шерали ҚУРБОНОВ
корманди дастгоҳи судии
суди шаҳри Душанбе

Яке аз падидаҳои манзиюти манғуле, ки дар шароити мураккабу прутазоди имрӯза ҷомеаи ҳаҷонро фаро гирифтаст мушкелоти доғи рӯз гаштааст, терроризм ва ифратгарой мебошад. Имрӯзҳо дар гӯшао канори қишишарҳои олам ҷандин нафар одамон гирифтари таҳдиду ҳаҷф ва оташи ҷангу низоъҳо гардида, зуҳуроти терроризму ифратгарой ба вабои аср табдил ёфта, оқибатҳои фочиаборо ба миён меорад. Афзоиши ҷиноятҳои хусусияти террористи ва экстремистӣ дошта, ба вусъат ёфтани терроризми байналмилаӣ ва фаъол гардидаи турӯҳҳои ифратгарой мусоидат намуда, он аз рӯзи бунёдаи хусусияти иртиҷаи ва зиддинсонӣ дошта, ба ягон ҳалку тамаддуни алоҳида марбут набудаву нест. Он дар як минтақаи таъриҳӣ ба вучуд наомада, новобаста аз ҳамдигар дар гушаҳои гуногун пайдо ва рӯз то рӯз прутазод гашта истодааст. Аз ҷумла мураккабшавии онро имрӯз дар васеъшавии доираи ҳудуди онҳо ва кирдкорҳои ноадолтонаю ғайриинсонияшон мушоҳида карда метавонем.

Таҷрибаи судӣ нишон мебид, ки парвандоҳои ҷиноятӣ вобаста ба содир гардидаи ҷунин категорияи ҷиноятҳо кам нестанд. Натиҷаи баррасии парвандоҳои мазкур нишон мебид, ки бештар ҷавонон бинобар сабаби оғоҳ набудан аз таърихи фарҳангу миллати ҳуд, дину мазҳаб ба равияҳои гуногуни сиёсии динӣ, ки ба максаду мароми давлат ва миллати тоҷик мувоғик нестанд, шомил мегарданд. Гурӯҳҳо ва ташкилотҳои террористио экстремистӣ бештар аз истифодаи неруи ҷавонон ва ҷалби зиёди онҳо дар амалишавии нақшоҳои ҷинояткорони ҳуд манфиатдор мебошанд.

Судҳо дар навбати ҳуд ба гайр аз ҷазо таъйин кардан, ҳамчунин дигар ҷараҳои бо конун пешбинишударо баҳри аз байн бурдани сабабу шароитҳое, ки барои содир шудани ҷунин қирдори ҷинояткорона мусоидат кардаанд, меандешанд. Ҷунонҷай судҳо ва кормандони масъули дастгоҳи суд дар байни коллективҳои меҳнатӣ, муассисаҳои таълимиӣ ва сокинони шаҳру ноҳияҳо оид ба оқибатҳои фочиаборо содир намудани ҷиноятҳои зикргардида воҳӯрию сұхbatҳо барпо мекунанд ва даъват ба амал меборанд, ки аз ҷонибдорию шомил шудан ба ин қабил равияҳо ҳуддорӣ намоянд. Бояд сатҳи дониши динию сиёсии ҷавонон баҳри бардошта шавад, зоро тақозои замони мусоир – ин дониш, маҳорату илм, кордонӣ ва зиракии сиёсии ҳар як фард, хусусан ҷавононро имрӯза аст. Ҷолиби диккӣ аст, ки новобаста аз ҷараҳои пешгирии даҳлдор, имрӯзҳо дар воситаҳои аҳбори омма, алалхусус шабакоҳои гуногуни интернетӣ барье ҷоссӯҳои ҳорҷӣ ба таблиғу ташвики падидаҳои номатлуби ҷомеа машғул буда, мағкураи ҷавононро заҳролуд менамоянд. Ифратгарой ва терроризм дар сар то сари олам зиёд гардида, ҳатарои қалони ҷамъиятӣ дар ҷонибҳои барои бехатарии давлатҳо ва митакҳои мухталиф таҳдид карда истодааст.

Дар пайвастагӣ бо омилҳои матраҳшуда ва дарки сарӣ-

Ба андешаи банди барои пешгирии шомилшви ҷавонон ба гурӯҳҳои террористио ифратгарой ба баланд бардоштани сатҳи дониши ҳуқуқио сиёсии онҳо дар ҳамдастӣ ҷунин корҳо амалӣ гардонида шаванд:

-Такмил додану баланд бардоштани мавриғати ҳуқуқио сиёсии ҷавонон ба зидди ҳамбастагӣ муборизаи беамон бар зидди ин ҷиноятҳо бурда, сарчашмаҳои тавлиди онро решакан намоем.

Ба андешаи банди барои пешгирии шомилшви ҷавонон ба гурӯҳҳои террористио ифратгарой ба баланд бардоштани сатҳи дониши ҳуқуқио сиёсии онҳо дар ҳамдастӣ ҷунин корҳо амалӣ гардонида шаванд:

-Такмил додану баланд бардоштани мавриғати ҳуқуқио сиёсии ҷавонон ба зидди ҳамбастагӣ муборизаи беамон бар зидди ин ҷиноятҳо бурда, сарчашмаҳои тавлиди онро решакан намоем.

-Бештар чоп намудани фарҳанги динӣ ва хисси таҳаммупазирӣ онҳо.

-Бештар чоп намудани мавриғати ҳуқуқио сиёсии ҷавонон таълиғотӣ оид ба таълими ҷавонон.

Мусаллам аст, ки имрӯз дар ҷомеаи ҳаҷонӣ танҳо насли наврас ва ҷавононе, ки дониш ва қасбу ҳунарҳои замонавиро хуб аз бар кардаанд, дар оянда низ аз онҳо рушди устувори иқтисодии қишишарро интизар шудан мумкин аст. Аз ин лиҳоз, дар зехни ҷавонон чой кардан хислатҳои ҳамидаи инсонӣ ва дар рӯҳияи ватандуству хештанишиносӣ парвардани онҳо дар мадди аввал меистад. Ҳар як фард имрӯза, хусусан мавриғати ҳуқуқио сиёсии ҷавононро мебояд, ки арзиши олий доштани ҳуқуқу озодихои инсонро пос дошта, ҳама тан ба тан дар яқдӣ ласти яқдӣ гардида, ҳатарои қалони ҷамъиятӣ дар ҷонибҳои барои бехатарии давлатҳо ва митакҳои мухталиф таҳдид карда истодааст.

Дар пайвастагӣ бо омилҳои матраҳшуда ва дарки сарӣ-

Мавдјудра БАБАЕВА
доцент кафедры
иностранных языков
E-mail: m.boboyeva@mail.ru

Социальный заказ в области овладения иностранным языком выдвигает задачи развития личности студента, которая может и хочет участвовать в межкультурной коммуникации. Проблема содержания в методике обучения иностранным языкам продолжает оставаться одной из самых актуальных. Немаловажное значение имеет взаимосвязь содержания обучения с социальным заказом общества. В настоящее время растет роль обучения не только самому языку, но также иноязычной культуре носителей этого языка. Культурное разнообразие таит богатства, изучение которых может принести неизмеримую пользу не только для расширения кругозора, но и повысит эффективность стратегий международного общения. Хочется отметить, что в силу некоторых причин носитель одного языка может не понять носителя другого языка, ввиду разного понимания и восприятия мира, именно своего национального мира и сознания, сложившегося за века, что впоследствии оказывается на межличностных отношениях.

Как мы отметили, содержание обучения зависит от социального заказа, который заставляет усилить коммуникативную сторону. Все они в комплексе взаимосвязаны, взаимозависимы и проявляются в виде обучающего, развивающего и воспитательного результата. «Обучение языку – главная задача методики преподавания иностранного языка, а главная задача обучения лексической стороне языка – это овладеть словоупотреблением» (Naumann B., 1986). Словоупотребление требует не только знание слов, но и умений манипулировать ими в ходе высказывания. Эта трудоёмкая задача решается в двух аспектах: необходимо не только научиться употреблять лексику в собственной речи, но и понимать её в речи других. Лексическая правильность иноязычной речи выражается, прежде всего, в правильном словоупотреблении, т.е. сочетание слов изучаемого иностранного языка по его нормам часто отличается от правил сочетания их эквивалентов в родном языке. Это несовпадение обусловлено расхождением в лексических и грамматических системах двух языков как проявление расхождения между понятием и значением слов. Межкультурная коммуникация, то есть общение между участниками, принадлежащими к разным культурам, предполагает значительные культурно обусловленные различия в общении. Эти различия существенно влияют на эффект и исход коммуникативного события, потому что в процессе межкультурной коммуникации её участники, если хотят достичь успешного результата общения, вынуждены использовать специальные языковые варианты и дискурсивные стратегии, отличные от тех, которыми они пользуются при общении внутри своей культуры.

Язык есть важнейшее средство не только общения и выражения мысли, но и аккумуляции знаний культуры. Будучи сложной знаковой системой, язык может быть средством передачи,

КОМПЕТЕНТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД К ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

хранения, использования и преобразования информации. Культура, как и язык, также является знаковой (семиотической) системой, способной передавать информацию, но, в отличие от языка, не способной самоорганизовываться, так как «культура – это прежде всего память, сложная семиотическая система, её функция – память, а её основная черта – накопление» (Лотман Ю.М., Успенский Б.А., О семиотическом механизме культуры // Труды по знаковым системам. - Таллин, 1993). Закономерности обучения показывают, как изменяется процесс обучения при изменении того или иного компонента системы обучения. В качестве основных компонентов следует отнести задачи, содержание, методы стимулирования, организации учебной деятельности и контроля, средства, формы и результаты обучения. Модернизация образования, как масштабный план реализации конкретных мероприятий на современном этапе должна включать в себя обновление всех компонентов образования: цели, содержание, способы и методы, технологии обучения и контроля.

Модернизация подразумевает: во-первых, изменения целей и результата обучения; во-вторых, сокращение объема обязательного для освоения содержания; в-третьих, изменение методов и технологий освоения минимизированного содержания обучения; в-четвертых, индивидуализацию процесса обучения иностранному языку; в-пятых, изменение стандартов, программы учебных планов по ино-

фиксируемый в современном образовательном стандарте, а именно: на формирование у учащихся комплекса различных компетенций (языковой, речевой, социокультурной, учебно-познавательной).

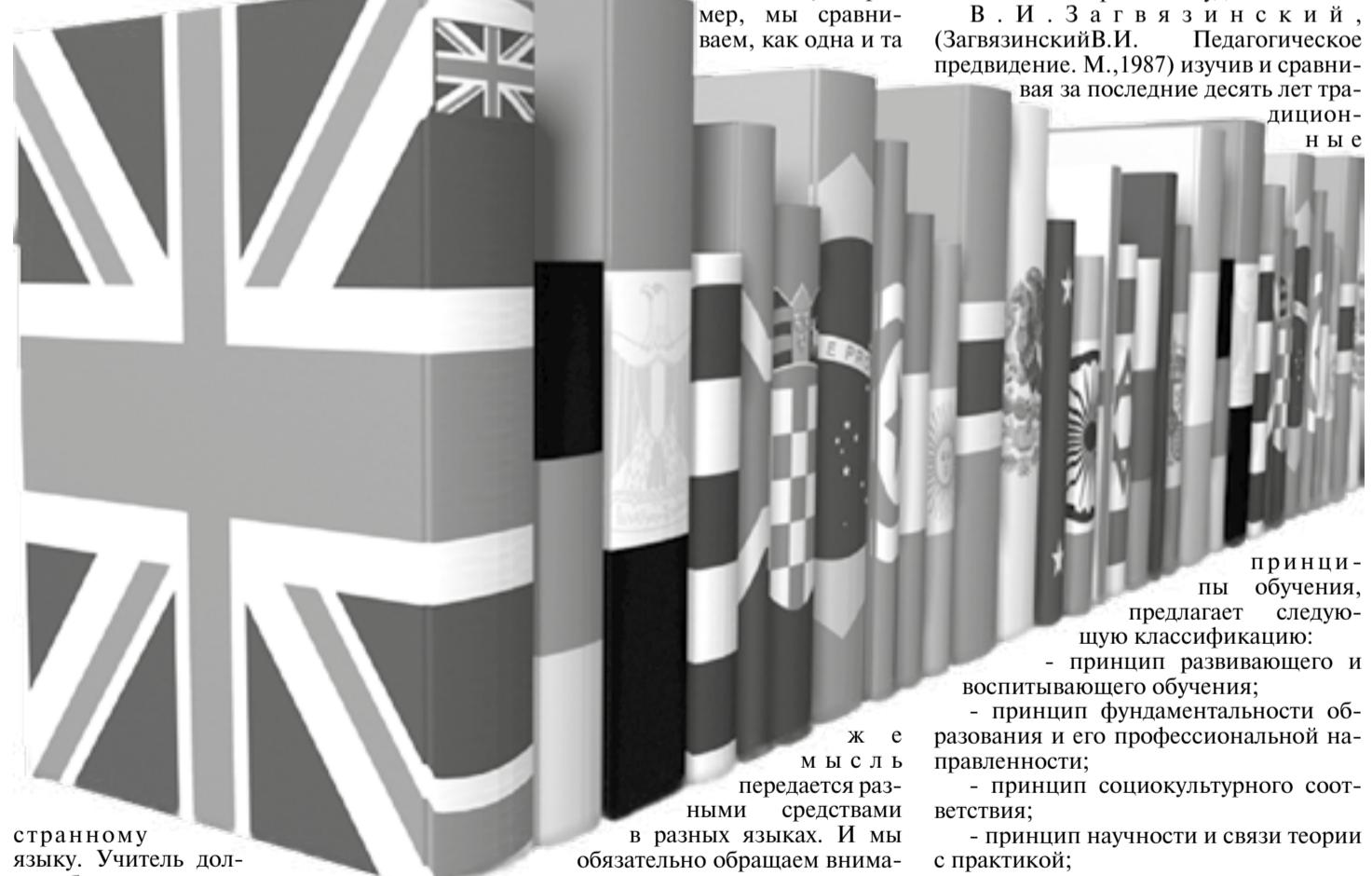
Формирование социокультурной компетенции неразрывно связано с основными целями образования: практической, развивающей и воспитательной. И воспитательная задача наиболее значима, поскольку от решения этой задачи зависит формирование в современном молодом человеке чувства патриотизма и чувства интернационализма. В современной социокультурной ситуации, наряду с языковым, речевым и коммуникативным развитием необходимо обучать студентов овладению ими базовыми нормами и ценностями культуры, культурой речи и поведению в процессе освоения языка как феномена культуры. Знать иностранный язык – значит, чувствовать вкус чужой культуры, ощущать ее богатство и глубину. А для этого необходимо входжение в пространство данной культуры. Практическое знание базовых черт культур (как и своей собственной) сведет к минимуму недопонимание между народами и позволит преодолеть трудности общения с представителями других стран. Изучая иностранный язык, мы формируем культуру мира в сознании человека. Мы изучаем и сравниваем языковые явления, обычай, традиции, искусство, образ жизни народов. Изучая пословицы на иностранном языке, например, мы сравниваем, как одна и та

значает лишь – значение лексической единицы исходного языка лексической единицы не может быть передан аналогичным, симметричным образом с помощью лексической единицы переводимого языка. Лексическая безэквивалентность, таким образом, имеет не абсолютный, а относительный характер, но она связана с определенными специфическими трудностями при переводе.

Для правильного выбора принципов обучения необходимо установить их закономерности, объективному выявлению которых может способствовать метаметодический подход, предлагающий расширение и обновление образовательного поля за счет привлечения идей и методов других наук (современная философия, социология, культурология и др.). Современный уровень образования характеризуется известной степенью интеграции, взаимосвязанности с другими дисциплинами. Большой объем научно-методического материала предполагает использование современных технологий обучения, а также внедрения методов стимулирования самостоятельной учебно-познавательной деятельности обучаемых, привлечению к регулярному учебному процессу.

Модернизация содержания обучения предусматривает активное использование Интернет для выполнения интерактивных упражнений, интернет-проектов, поисков информации. Использование компьютера является также эффективным средством для самостоятельной работы студентов.

В . И . З а г в я з и н с к и й ,
(Загвязинский В.И.) Педагогическое предвидение. М., 1987) изучив и сравнивая за последние десять лет традиционные

странному языку. Учитель должен быть готов к модернизации всей методической системы обучения иностранному языку, то есть модернизировать необходимо научно-теоретический подход к обучению иностранному языку. Новый подход к обучению иностранному языку – это компетентно-деятельностный подход, сущность которого заключается в том, что в случае его реализации, обновленное содержание будет основой для формирования комплекса компетенций учащихся, а процесс освоения содержания будет носить деятельностный характер. Главной особенностью компетентно-деятельностного подхода является его ориентация на результат обучения, за-

ж е мы с лъ передается разными средствами в разных языках. И мы обязательно обращаем внимание на такие моменты, что народная мудрость, выраженная в пословицах интернациональна.

Wo Rauch ist, da ist auch Feuer. - То шамол набощад, шохи дарахт намечунбад. Erst besinnen, dann beginnen. - Чомай бомаслихат күтох намеояд. Wie die Saat, so die Ernte. - Чав кори, чав мебардори, гандум кори гандум. Mit den Wölfen muss man heulen. - Шахри якчашмон рави, якчашма шав.

Отсутствие в перевodимый язык лексического эквивалента для лексической единицы исходного языка не означает однако, что её значение вообще не поддается воспроизведению при переводе. Факт лексической безэквивалентности

принципы обучения, предлагает следующую классификацию:

- принцип развивающего и воспитывающего обучения;
- принцип фундаментальности образования и его профессиональной направленности;
- принцип социокультурного соответствия;
- принцип научности и связи теории с практикой;
- принцип сознательности и активности учащихся в обучении;
- принцип сочетания индивидуальных и коллективных форм обучения;
- принцип единства конкретного и абстрактного.

Использование компонентно-деятельностного подхода в современном образовании и обучении способствует оптимизации и интенсификации учебного процесса, его эффективности и качества, обеспечению условий самоопределения и самореализации личности. Данный принцип предполагает не решение готовых дидактических задач, а наличие творческой формулировки и разработки идеи, проектов.

ДАСТОВАРДХОИ

Пасаз ба дастовардани Истиқлолияти давлатӣ тамоми соҳаҳои фаъолияти ҳаёти чомеа рӯ ба беҳбудӣ оварданӣ, ки соҳаи маориф ва илм аз онҳо истисно нест. Зеро дар як муддати начандон тӯлонӣ олимони тоҷик ба дастовардҳои баланди илмӣ ноил гардида, дар инкишоф ва рушди натанҳо илми ватаниӣ, балки илми муосири байналмилалӣ нақши муассирро гузоштанд.

Факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба мисли дигар марказҳои илмиву таълимӣ дар инкишофи илми муосири кишвар нақши бениҳоят бузурго иҷро менамояд. Олимони ин даргоҳи мӯқаддас дар баробари он, ки мутаххасони баланди касбиро омода менамоянд, ҳамзамон дар омода намудани лоҳҳаи қонунҳо ва тафсирни онҳо, барномаву дартуркамалҳо, китобҳои дарсӣ, воситаҳои таълимӣ, мачаллаҳои илмӣ ва илмӣ-оммавӣ фаъолона иштирок ва саҳмгузорӣ менамоянд, ки аз сатҳи баланди донишҳои ҳуқуқии онҳо гувоҳӣ мешид.

Фаъолияти пурсамири устодони факултет дар давоми ҳар сол зиёдтар ба мушоҳид мерасад, ки гувоҳи он нашри маҳсулӣ корҳои илми онҳо ба хисоб меравад. Олимони факултет тавонистанд, ки дар давоми панҷ моҳи аввали соли 2018 тафсирни як қатор санадҳои меъёрии-ҳуқуқиро ба анҷом расонанд, китобҳои дарсӣ, воситаҳои таълимӣ ва монографияҳои хурдро омода ва нашр намоянд, дар мачаллаҳои илмӣ, илмӣ-оммавӣ ва рӯзномаҳои даврӣ мақолаҳояшонро аз ҷоп бароранд, ки намунаи онҳо пешкаши хонандай зоҳӣ мегардад.

Кодекси ичрои ҷазои ҷиноятӣ аз ҷониби як гурӯҳ олимони факултет тафсир гардид ва рӯи нашр омад. Тафсир ба Кодекси ичрои ҷазои ҷиноятӣ аз ҷониби устодон Сафарзода А.И., Шарипов Ш.Т., Камолов З.А., Холиков Ш.Л. дар ҳамми 636 саҳифа омода гардидааст. Дар тафсир шарҳи илми Кодекси ичрои ҷазои ҷиноятӣ ҶТ дода мешавад. Му-

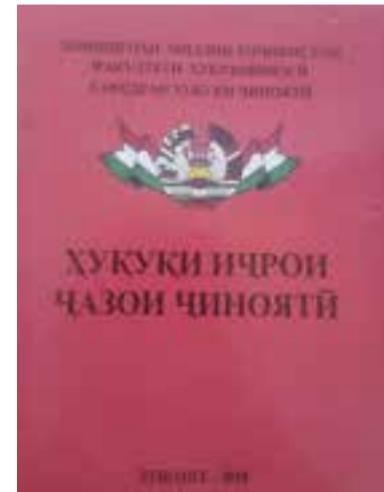
аллифони тафсир олимоне мебошанд, ки дар омода намудани қонунгузории кодификатсияшуда дар соҳаи ҳуқуқи ичрои ҷазои ҷиноятӣ саҳм гузоштаанд. Тафсир мутобиқан ба Конститутии ҔТ, санадҳои байналмилалии эътироғнамудаи ҔТ, дар асоси Кодекси ичрои ҷазои ҷиноятӣ ҔТ ва дигар санадҳои мөъёрии ҳуқуқӣ оид ба ичрои ҷазо, алалхусус ба ҳуҷҷатгузории тиббӣ ҳавишта шудааст. Тафсир ба сифати воситаи амалий барои кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, судяҳо, адвокатҳо ва ба сифати воситаи таълимӣ барои донишҷӯён, аспирантҳо, устодони мактабҳои олии ҳуқуқшиносӣ ва дигар ташкилотҳо тавсия мешавад.

Боиси тазаккур аст, ки сол то сол китобҳои дарсӣ аз ҷониби устодони факултет такмил ёфта,

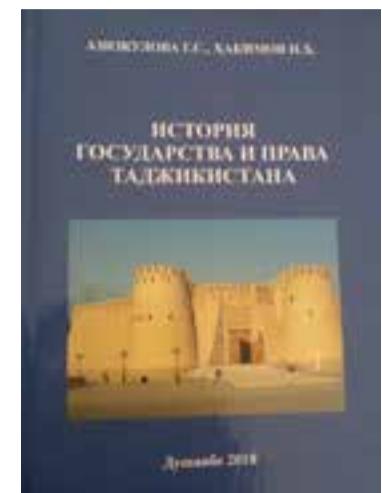
рӯи нашр меоянд. Бо ин назардошт, китоби дарсии «Назарияи давлат ва ҳуқуқ» аз ҷониби профессор Сотиволдиев Р.Ш. такмил дода шуд ва аз ҷоп баромад. Китоб до нишҷӯёни ҳуқуқшиносро бо донишҳои илмии назариявӣ ва методологии назарияи давлат ва ҳуқуқ, маълумотҳои нави илмӣ оид ба пайдоши давлат ва ҳуқуқ, инкишофи давлат ва ҳуқуқ дар шароити ҷаҳонишавӣ ва мураккаб гардидани проблемаҳои глобалӣ, таҷрибаи ҷаҳонӣ ва ватанини инкишофи низоми давлативу ҳуқуқӣ, самтҳои сиёсати ҳуқуқӣ, ташаккул ва инкишофи қонунгузорӣ ва амалияи ҳуқуқӣ шинос менамояд. Дар китоб бобҳои навроҷеъ ба низоми ҳуқуқӣ, ихтилофоти ҳуқуқӣ, техникаи ҳуқуқӣ, сиёсати ҳуқуқӣ, вазъи низомҳои ҳуқуқии давлатҳои пасшӯравӣ пешбинӣ мешаванд.

Xурсандиовар аст, ки китоби дарсии «Ҳуқуқи ичрои ҷазои ҷиноятӣ» барои до нишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо қарори мушовараи Ва-

зорати маориф ва илми ҔТ ба табъ расид. Китоби дарсии «Ҳуқуқи ичрои ҷазои ҷиноятӣ» аз ҷониби устодони факултет: Сафарзода А.И., Шарипов Т.Ш., Камолов З.А., Диностоҳ А.М., Мирзоахмединов Ф.А., Холиков Ш.Л., Мирзоев С.Т. ва Мирилиев Э.Б., омода ва таълиֆ гардидааст. Китоби мазкур ба сифати роҳнамо барои донишҷӯён, аспирантҳо, устодони мактабҳои олии ҳуқуқшиносӣ ва инчунин ба кормандони системаи ичрои ҷазои ҷиноятӣ ва дигар ташкилотҳои давлативу ғайридавлатӣ тавсия мешавад.

Боиси сарфарозист, ки рӯз то рӯз воситаҳои таълимӣ бо забони давлатӣ омода ва нашр карда мешаванд, ки дастоварди бузургест дар самти рушди илми ватаниӣ ва он аз татбики Қонуни ҔТ «Дар бораи забони давлатии Ҕумҳурии Тоҷикистон» гувоҳӣ медиҳад. Аз ҷумла, ҷанде қабл аз ҷониби як гурӯҳ устодони факултет, зери роҳбарии номзадҳои илми ҳуқуқшиносӣ

лат ва ҳуқуқи тоҷикон ба ҷомеаи ҷаҳонӣ фароҳам гардида, воситаи хуби таълимӣ барои гурӯҳҳо мебошад, ки бо забони русӣ таҳсил менамоянд.

Боиси ифтихор аст, ки дар баробари зиёд гардидани номзадони илми ҳуқуқшиносӣ сафи докторони илмӣ дар факултет меафзояд. Аз ҷумла ба наzdiki monografiyai dottsentii kafedraи ҳуқуқи ҷиноятӣ Saferzoda A.I. rӯi chop omad. Risolai mazkur ba mavzui «Уголовно-правовая охрана предпринимательской деятельности в Республике Таджикистан» baxshida shudaast. Bozoran ҷиноятҳо дар соҳаи фаъолияти sohibkorri rӯz to rӯz dar xoli avč karor dorand, ki

зиёдшавии онҳо бо баланд гардидани нақши иқтисодӣ дар ҷомеа тавъам мебошад. Инчунин қонунгузории ҷиноятӣ дар самти мазкур дорон як қатор муқилиҳо ва norasoiҳovo ixtiloft mебошад, az in rӯ, risolai mazkur imkonи roxhoi ҳalli mushkilot dar samti mazkurre boroi makomoti давлатӣ va doiraи ilmӣ peshnihod menamоянд.

Боиси тазаккур аст, ки solҳoi oхир az ҷonи-

УСТОДОНИ ФАКУЛТЕТ

би олимони факултет мавзӯҳои гуногун мавриди таҳлил қарор гирифта, натиҷаи онҳо дар шакли монография рӯи нашр ме-

оянд. Чунин як монография илмӣ дар мавзӯи «Частноправовое регулирование оказания услуг трудоустройства в Республике Таджикистан» аз ҷониби номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсенти кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат Кабутов Э.Д. ба чоп расонида шуд. Дар монографияи мазкур масъалаҳои муҳим дар доираи мавзӯи матраҳшуда мавриди баррасӣ қарор гирифтааст, ки он ба доираи васеи хонандагон тавсия карда мешавад.

Гузаронидаи конференси яҳои сатҳи байналмилаӣ дар факултети хуқуқ-

шиносӣ ба хукми анъана даромадааст, ки метавонад дар инкишоф ва муаррифии илми ватанӣ саҳми арзишмандро гузорад. Таърихи 18-уми майи соли 2018

конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Рушди қонунгузории соҳибкорӣ, тиҷоратӣ ва сайёҳӣ дар даврони Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» баргузор гардид. Натиҷаи кори конференсияи байналмилалий дар шакли маҷмӯа, зери таҳрири номзадҳои илми хуқуқшиносӣ, дотсентон Раҳмон Д.С. ва Сангинов Д.Ш. ба нашр расонида шуд. Маҷмӯаи мазкур идомаи иқдому ташабbusҳоест бобати баланд бардоштани фарҳангӣ хуқуқии аҳолӣ, маҳсусан фарҳангӣ хуқуқии сайёҳӣ дар соли 2018 – Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ.

Дастоварҳои пешниҳодшудаи олимону устодони факултет таҳо қатрае аз баҳр буд ва онҳо минбаъд низ дар рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос» муаррифӣ карда мешаванд.

Боварӣ ва умедине, ки олимони соҳибтаҷриба ва устодони ҷавони ин даргоҳи муқаддас минбаъд низ баҳри пешрафт, инкишоф ва муаррифӣ намудани илми тоҷик саҳми боризи худро мегузоранд ва чун олими ҳақиқӣ ба ҳалқу миллати азизамон хизмат менамоянд.

Тахияи
Некрӯз САФАРЗОДА

ОЗМУНИ «НАҚШИ ҶАВОНОН ДАР ТАТБИҚИ СИЁСАТИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ» ҶАМЪБАСТ ГАРДИД

Давоми солҳои охир донишҷӯёни факултети хуқуқшиносӣ ба дастоварҳои назаррас ноил мегарданд, ки боиси ифтихор ва сарфарозии мост. Онҳо дар тамоми корҳои ҷамъиятӣ, мусобиқаҳои варзишӣ ва озмунҳои илмӣ иштирок намуда, зинаҳои ифтихориро шарафёб мегарданд, ки гувоҳӣ аз меҳнати содиконаи устодони факултет аст.

Бо максади дарёфт ва оғоҳӣ аз маҳорати мақоланависии донишҷӯён редаксияи рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос» озмуни мақолаи бехтаринро зери унвони «НАҚШИ ҶАВОНОН ДАР ТАТБИҚИ СИЁСАТИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ» эълон намуда буд.

Ба унвонии редаксияи рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос» шумораи зиёди мақолаҳо барои иштирок дар озмун пешниҳод гардиданд. Барои муайян намудани голибони озмун ҳайати комиссия ташкил гардида, устодони таҷribador ҷалб гардиданд ва мақолаҳои пешниҳодгардидаро мавриди санчиш қарор доданд. Ҳайати комиссия аз устодони зерин иборат буд: муదири кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ, дотсент Махмудов

И.Т., мудири кафедраи хуқуқи байналхалқӣ, дотсент Раҷабов М.Н., н.и.ҳ., мудири кафедраи хуқуқи инсон ва хуқуқшиносии муқоисавӣ Саъдизода Ҷ. ва муовини декан оид ба илм, дотсент Абдуллоев П.С.

Ҳайати комиссия баъд аз таҳлили мақолаҳои пешниҳодгардида се мақолаи беҳтаринро муайян намуданд, ки яке мақолаи БОБОХОНОВ ФАРИДДУН донишҷӯи соли 4 (МБХ) зери унвони «Ҷавонони тоҷик: саҳмгузори дирӯзумрӯз ва фардои сиёсати кишвар», дигаре мақолаи ИЗАТУЛЛОЗОДА ПАЙРАВ донишҷӯи соли 4 таҳти унвони «Президент-роҳнамои ҷавонон» ва охирин мақолаи САЛИМЗОДА ШЕРОЗ донишҷӯи соли 4 дар мавзӯи «Нақши Пешвои миллат дар таҳzими хуқуқии сиёсати давлатии ҷавонон» мебошанд.

Инчунин дар таърихи 4-5 майи соли 2018 дар Донишгоҳи славянӣ Русияву Тоҷикистон бо ибтидори сафоратҳои Олмон ва Австрія дар ҶТ «Форуми байналмилалии омӯзгорони забони олмонӣ» баргузор гардид. Донишҷӯи соли аввали факултети хуқуқшиносӣ Абдулҳаков Шамшод бо роҳбарии дотсенти кафедраи забонҳои ҳориҷии факултети хуқуқшиносии ДМТ Карабонов М.С. дар озмуни эссаенависии форуми мазкур байни омӯзгорону донишҷӯёни донишгоҳ ва донишшадаҳои ҷумҳурӣ иштирок намуда, бо сертификати ДААД сарфароз гардид.

Тахияи Ҳасан ФАЙЗУЛЛОЗОДА

ЗЎРОВАРИЙ ДАР ОИЛА

Дар тачрибай судии чумхурӣ кам нестанд парвандоҳои оилавӣ оид ба бекор карданни ақди никоҳ, ки сабабҳои асосии онҳо ин зўроварӣ дар оила ва табъиз нисбати занон мебошанд. Мо дар муруфиаҳои судӣ шоҳиди он мешавем, ки занҳое ҳастанд меҳоҳанд оилаи худро нигоҳ доранд, аммо бинобар мунтазам дар зери зўроварӣ ва лату кӯб қарор доштанашон омода ҳастанд, ки ақди никоҳашон бекор карда шавад. Онҳое, ки нисбати ҳамсарони худ зўровариро раво мебинанд, аксарияташон ё нашъаманд ё инсони дорои маданияти пасти оиладорӣ ё инсоне, ки аз таълиму тарбия дур мондааст ва дар умум шахсиятҳо мебошанд, ки бе илму дониш ба воя расидаанд ва аз баробархукуки зану шавҳар бехабаранд.

Дар қисми 2 моддаи 33 Конституцияи Чумхурии Тоҷикистон омадааст, “Дар оиладорӣ ва бекор карданни ақди никоҳ зану шавҳар баробархукуканд”. Аммо дар ҷомеаи мо мутаассифона як наъв ақидае чой дорад, ки мардон аз занон як зина болотар меистанд. Албатта ҷунин андешаҳо дар байни шахсоне чой дорад, ки дур аз мактабу тарбияи солим ва маърифати баланди оиладорӣ мондаанд.

Дар ин замини Чумхурии Тоҷикистон Конун “Дар бораи пешгирии зўроварӣ дар оила”-ро 19 марта соли 2013

қабул кардааст, ки он аз 4 боб ва 24 модда иборат аст. Тибқи қонуни номбурда, зўроварӣ дар оила – ин кирдори зиддиҳукуки дорои хусусияти ҷисмонӣ, рӯҳӣ, шахвонӣ ё иқтисодӣ, ки дар доираи муносибатҳои оилавӣ аз ҷониби як узви оила нисбат ба дигар узви оила содир шуда, боиси поймол шудани ҳуқӯқ ва озодиҳоӣ, расонидани дарди ҷисмонӣ ё зарар ба саломатии ӯ мегардад ё таҳди расонидани ҷунин зарарро ба вучуд меорад. Қонуни мазкур муносибатҳои ҷамъиятиро вобаста ба пешгирии зўроварӣ дар оила танзим намуда, вазифаҳои субъектҳои пешгирикунданаи зўроварӣ дар оиласо додир ба ошкор, пешгири ва бартарафсозии сабаб ва шароитҳои ба он мусоидаткунандаро муайян менамояд. Максади қонуни мазкур ҳимояи ҳуқӯқии оила ҳамчун асоси ҷамъият, танзими ҳуқӯқии муносибатҳои вобаста ба пешгирии зўроварӣ дар оила, мусоидат намудан ба татбиқи сиёсати давлатӣ оид ба пешгирии зўроварӣ дар оила, ташаккули вазъи тоқатназиири ҷомеа нисбат ба зўроварӣ дар оила, ошкор, пешгири ва бартарафсозии сабаб ва шароитҳои ба он мусоидаткунанда равона карда шудаанд.

Ҳар яки моро зарур меояд, ки барои пешгирий намудани ҷунин кирдори зиши инсонӣ, дар байни аҳли оила, хешу табор ва гирду атрофи ҳуд моҳияти Қонуни мазкур ва оқибатҳои содир намудани кирдори зиддиҳукукии зўроварӣ дар оиласо ба пуррагӣ мавриди фаҳмондадиҳӣ қарор дихем.

Ра'йно ИСКАНДАРЗОДА
мувонии раиси суди н. Сино

Гирии зўроварӣ дар оила – мачмӯи ҷораҳои ҳуқӯқӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва ташкилии аз ҷониби субъектҳои пешгирикунданаи зўроварӣ дар оила амалишаванда, ки ба ҳимояи ҳуқӯқу озодиҳо ва манфиатҳои қонуни инсон ва шаҳрванд дар доираи муносибатҳои оилавӣ, ба пешгирии зўроварӣ дар оила, муайян ва бартарафсозии сабаб ва шароитҳои ба он мусоидаткунанда равона карда шудаанд.

Ҳар яки моро зарур меояд, ки барои пешгирий намудани ҷунин кирдори зиши инсонӣ, дар байни аҳли оила, хешу табор ва гирду атрофи ҳуд моҳияти Қонуни мазкур ва оқибатҳои содир намудани кирдори зиддиҳукукии зўроварӣ дар оиласо ба пуррагӣ мавриди фаҳмондадиҳӣ қарор дихем.

Мувоғики Қонуни Чумхурии Тоҷикистон “Дар бораи пешгирии зўроварӣ дар оила” зўроварӣ дар оила ба 4 намуд ҷудо мешавад:

-зўроварии ҷисмонӣ дар оила – кирдори зиддиҳукукии қасдонаи як узви оила нисбат ба дигар узви оила, ки дар натиҷаи истифода бурдани қувваи ҷисмонӣ боиси расонидани дарди ҷисмонӣ ё зарар ба саломатӣ шудааст;

-зўроварии рӯҳӣ дар оила – ин таъсиррасонии қасдонаи рӯҳӣ, паст задани шаъну эътибори як узви оила аз ҷониби дигар узви оила бо роҳи таҳдид, таҳқир, иръоб ва ё мачбурукунӣ ба содир намудани ҳуқӯқвайронкуниҳо ё кирдорхое, ки барои ҳаёт ва саломатӣ ҳавфноканд, инҷунин ба вайроншавии инкишофи рӯҳӣ,

ҷисмонӣ ё шахсият оварда мерасонад;

-зўроварии шаҳвонӣ дар оила – кирдори зиддиҳукукии қасдонаи як узви оила, ки ба озодии ҷинсӣ ва даҳлопазирии ҷинсии дигар узви оила таҷовуз мекунад, инҷунин ҳаракатҳои дорои хусусияти шаҳвонӣ, ки нисбат ба узви ноболиғи оила содир шудаанд;

-зўроварии иқтисодӣ дар оила – кирдори зиддиҳукукии қасдонаи як узви оила нисбат ба дигар узви оила вобаста ба маҳрум соҳтан аз манзили истиқоматӣ, ҳӯрок, либос, молу мулк ё воситаҳо, ки ҷабрди тибқи қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон ба онҳо ҳуқӯқ дорад ва ин кирдор метавонад боиси вайрон гардиани солимии ҷисмонӣ, рӯҳӣ ё сар задани дигар холатҳои ногуров гардад;

Маҳз ҳамин ҳел зўроварии дар байни аъзоёни оила, боиси аз байн рафтани ҳурмату эҳтиром, мухаббату ғамхорӣ ва яқдигарғаҳмӣ дар муносибатҳои оилавӣ мегардад. Аз натиҷаи зўроварии дар боло номбаршуда вайроншавии оилаҳо зиёд гардида, тарбияи насли наврас рӯз то рӯз коста мегардад. Агар се механизми асосӣ: оила, мактаб ва ҷомеа кори худро дуруст ба роҳ монанд, яъне рисолат ва масъулияти худро ба таври амиқ иҷро намоянд, фикр мекунем, ки зўроварӣ ба миён намеояд.

МОЛОДЕЖЬ - ПОСЛЕДОВАТЕЛИ ЛИДЕРА НАЦИИ

Шифобегим ИСМОИЛОВА
студентка 4-го курса

Молодёжь это будущее нации и дальнейшее процветание нашей родины полностью зависит от её активного вклада. Поэтому важно, чтоб она была правильно воспитана, обучена,

имела правильные моральные ценности и хорошее мировоззрение, чтоб стать хорошим человеком, добросовестным гражданином, квалифицированным специалистом, и защитить внутреннюю и внешнюю национальную независимость.

Наш глубокоуважаемый Лидер нации уделяет особое внимание молодёжи и ее развития. Он считает молодёжь мощной созидающей силой всех сфер жизни страны и признает решение проблем и вопросов, связанных с её жизнью, учебой и деятельностью в качестве приоритетного направления своей социальной политики. С этой целью Лидер нации 13 января 2017 года, объявил 2017 год - «Годом молодёжи» и приказал Правительству страны подготовить план мероприятий и стратегических программ.

Благодаря нашему Лидеру в период государственной независимости в мировоззрении, видении и мышлении молодёжи произошли кардинальные изменения, сегодня многократно улучшились их отношение и поведение, этика и мораль, ныне наша молодёжь вносит значительный вклад в государственные и общественные дела.

Наш Лидер в каждом своём выступлении и обращении к народу призывает молодёжь, особенно юристов и докторов к честности, добросовестности, аккуратности, взвешенности и к профессиональности, так как от них практически зависит судьба и жизнь человека в целости. Так как я сама будущий юрист, хочу так же отметить и правовой аспект политики нашего лидера. Данная политика

нашей главы полностью способствовала принятию ряда нормативно-правовых актов, которые являются хорошим, базисным источником для подготовления будущих высоко-требовательных и отвечающих мировым стандартам юристов. Для развития, укрепления, трансформации их правосознаний, что ведёт к улучшению нашего национального законодательства и способствует

для реализации настоящего суверенного, социального и мирового государства, а так же к укреплению межнациональных отношений и закрепления положения нашей страны в мировых сотрудничествах и т.д. И в конце хочу добавить, что именно благодаря его стремительным стараниям сегодня наша молодёжь имеет здоровый, осведомленный и широкий взгляд

относительно понятий национального менталитета, самосознания и самопознания, общественных и государственных вопросов, что является явным признаком формирования патриотичного и самоутверждающего мышления будущего поколения страны.

И все мы - молодежь Республики Таджикистана очень признателны Основателю мира и национального единства - Лидеру нации, Президенту Республики Таджикистана - Эмомали Рахмону за все его старания и поддержку. И обещаем, что приложим все свои усилия и знания, чтобы внести достойный вклад в развитие нашей родины, и будем достойными доверия Лидера нации, и станем настоящими защитниками нашего Отечества.

Рустам МАҲМУДОВ
ассистенти кафедраи
хукуки граждани

Mафхуми сирри бонкӣ ин маълумоти аз ҷониби ташкилоти қарзӣ муҳофизатшавандар дар бораи суратхисобҳо ва амонатҳои мизочони он, инчунин дигар маълумоти аз ҷониби ташкилоти қарзӣ мӯкараршуда барои манфиатҳои онҳо мебошад, ки пахн намудани онҳо метавонад ба манфиати мизочон зарар ворид кунад.

Объектҳои асосии сирри бонкӣ аз инҳо иборат мебошанд:

1. Сирри пасандози бонк (депозит) - маълумот дар бораи хамаи намудҳои амонатҳои муштариӣ дар ташкилоти қарзӣ;

2. Сирри суратхисоби бонк - маълумот дар бораи хисобҳои мизочон ва корреспондентҳо ва амалҳои мөрбут ба онҳо дар ташкилоти қарзӣ;

3. Сирри амалиётҳо аз рӯйи суратхисоби бонкӣ - маълумот дар бораи қабул ва воридшавии маблағҳо ба суратхисоби муштариӣ, иҷрои супоришҳои муштариӣ оид ба интиқол ва таҳвил маблағҳо, инчунин гузаронидани дигар амалиётҳо тавассути суратхисоби бонкӣ (аз ҷумла суратхисобҳои кредитӣ) мутобики шартномаи суратхисоби бонкӣ ё конунгозорӣ.

Ҳамин тавр, моддаи 48-и Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкӣ» мағҳуми «сирри бонкӣ»-ро чунин шарҳ медиҳад: «Маълумот дар бораи фаъолият ва ҳолати молиявии муштариӣ, ки ба ташкилоти қарзӣ ҳангоми хизматрасонӣ ва муносибат бо муштариӣ ё бо шахси сеюм маълум шудааст ва ошкор кардани он мумкин аст ба муштариӣ зиёни моддӣ ё маънавӣ расонад, сирри бонкӣ мебошад».

Гурӯҳи дигар чунин меҳисонанд: «сирри бонкӣ» сирри худи бонкӣ ҳамчун як субъекти мустакили муносибатҳои иқтисадӣ ва тамоми сирҳои муштариёни тиҷоратие мебошад, ки бонк бо онҳо муносибатҳои шартномавӣ дорад».

Гурӯҳи севум онро ба таври зерин маънидод мекунад: «Сирри

ри бонкӣ ин маълумоти аз ҷониби ташкилоти қарзӣ муҳофizatshavandar dар бораи sуратxisobhоi bonkӣ, соhiboni onҳo, dар boraи mablaғhоi pulii dар onҳo mавҷуда va amaliēti bo iн suratxisobhоi iҷrošavandai mушtariē;

— дар boraи intikoli mablaғhоi puli az taraфи shahsoni vokej be kushodani suratxisobhоi tashkiлотi қарзӣ, ba sudxo — dar aсоси karori sud, ba iҷrochии sud dar aсосi karori iҷrochии sud vobasta ba xuchchati iҷro va f.

— дар boraи mablaғhоi puli va ašej kimatbaҳoi mушtariē, ki dar tashkiлотi қарзӣ nigoҳ doшta mешавand.

Дар māmčum, tarbiyi peshnixod namudani maъlumoti doroi sirri bonkӣ ba digar shahsoni bo moddai 48-и Konuni

Чумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкӣ» vobasta ba tasnifotи mушtariēn tanzim karda mешавad.

Асосхоро барои peshnixod namudani maъlumoti doroi sirri bonkӣ ba digar shahsonro metavon ba se turӯh chudo karد:

1) Ba sohibi suratxisobi bonkӣ ё namoyndai onҳo;

2) Ba Bonki milli Toҷikiстон bo talabi on, ba Palatai xisobi Ҷумҳурии Toҷikiстон vobasta ba aудити mушtariи tashkiлотi қарзӣ, ba sudxo — dar aсосi karori sud, ba iҷrochии sud dar aсосi karori iҷrochии sud vobasta ba xuchchati iҷro va f.

3) Ba shahsonе, ki az taraifi mушtariē dar vasaytnoma zikr shudaand.

Az in barmeояд, ki az yak taraifi, sirri bonkӣ manfiati mушtariiro muhofizat mekunad va chun koida umumi, dastrasiy

digar, koidaҳoi tanzimkunanda муносibatҳои хукуки марбут ba siri bonkӣ ҳолатҳои istisnoi чунин dastrasiy ba siri bonkiro ba manfiati давлат dar satxi қонунгузорӣ tāmmi месозанд.

Mushtarieen va mizochone, ki bo bonk hamkorӣ dorand xukuki talaab namudani riояи siri bonkiro sohib məboшand. Dar bāъze ҳolatҳo ин guna xukukro digar shahsoni bo bonk muносibatҳои shartnomavӣ nadoshtha niz dor məboшand, yāne onҳo bo sababҳo digari peshbininamudai konun ba bonk rabt dorand (shahsoni vəkolatgor, ё shahsonе, ki ba mablagh ba onҳo ba meros guzozhaast va fajra).

Rioja karданi siri bonkӣ vaziifa xar ja kormandi bonk, sarfi nazar az vaziifa va mawkei ё məboшad. Bāъzān bonkho dar boraи chunin masъuliati kormandon dar sanadҳo doxili hud māxsus darç mekunand.

Jake az chanbaҳoi aсосии tanzimi siri bonkӣ masъuliati bonkho va tashkiлотҳo қarzӣ dar mavridi ifsho nakanrdani siri mушtariēni onҳo məboшad. Dar xoli xozir masъuliati ifshosozii siri bonkӣ aсосan bo moddaҳo du konuni kishvar, az ҷumla moddai 278-и Codexi chinojati Ҷумҳuриi Toҷikiстон va moddai 49-и Konuni Ҷumҳuриi Toҷikiстон «Dar boraи faъoliatи bonkӣ» tanzim karda mешавad. Masalan, Codexi chinojati bariy iroja nakanrdani siri bonkӣ xatton makhruh karдан az ozodiro peshbinӣ mekunad. Xamchunin chubroni zarari rasonidashuda mutobiki konunguzorии граждани rӯeniда mешавad.

ТЕРРОРИЗМ ВА ЭКСТРЕМИЗМ – З УХУРОТИ МАНФИИ ИЧТИМОЙ

Марзиямо САФАРОВА
муаллимаи MTMU №25
баними шоири-халқӣ У.Раҳаб

Дар шароити бунёди давлати демократӣ ва хукукбунёд дар Toҷikiстон таъмини речай ягонаи konun, sуботу oromии kishvar va taъminи хукуку oзодиҳои инсон va shaҳrvand besh az pesh axamijati avvalindaracharo pайдо menamояд. Bo назардошти vazъi zudtagiribandai sâyera va avzoi kyunun chomeai ҷaҳonӣ dar zeri tâssiri manfi omlakoi ҷaҳoniшavӣ pesh az xama зарурati ximояи manfiatiҳoи millӣ, behatariи давлатӣ, taъminи sohibiҳtix̄erӣ, istikloliatи давлатӣ wa daхlonpazirии Ҷumҳuриi Toҷikiстон rӯi koromadaast. Dar robota bi in masъala, xānūz soli 2004 Peshvoi millat, Presidenti Ҷumҳuриi Toҷikiстон, muхtaram Emomali Rahmon zimni suhanroni xesh dar chamyomadi kormandoni makomoti xifzi xukuk va soхторҳoи nizomии mamlakat ba muносibati 80-solagii makomoti prokuraturaи Toҷikiстон tâkkid namuda буданд, ki dar marxilaи imrӯzai haetii chomeai ҷaҳonӣ, ki barxurdi manfiatiҳoи давлатҳoи abarkudrat, globalizatsiya problemaҳo ва xatarrhoyi muosip shiddat ёftaанд, amniyat bişer kishvarҳo tâxhi tashdiҳoи girofтаast. Вокеан xar давлатро tax-

дидhoe faro girofta metavonand, ki xususiyatҳoи doxili va beruniй dorand. Ba guruxi tashdiҳoи doxili ekstremizm, terrorizm, chinojatҳoи muttashakkilona, korruption, naşyâchallobi va digar zuxuroti bi in monad shomiland, ki metavonand amniyatи давлат ва chomeai moro xalaldor sозанд.

Dar vokeye insoniyatro imrӯz dar barobari falokatҳoи gunogunii tabiiy terrorizm va ekstremizm tashdiҳdorad, ki bo okibatҳoи xuznangizi xud az chidditarin tashdiҳoи ҷaҳoniҳo muosip xisob ёфт. Suxlu sубot va istiqoliatи давлати kishvarҳo zeri xatarr meгузорad.

Ekstremizm va terrorizm az maғhummoxest, ki dar dunēi imrӯza viridi zaboni ҳama шудaast va in du maғhum ba ҳam pайvast məboшad. Ekstremizm (tundravī, az andzoz guzashtan) ba terrorizm meorad. Iстиlohi «terrorizm» az kallima lotinии «terroг» manšaъ girofта, maъnoяш «tarс va vahm» ast. Terroriston mehoxand, makсаду maromi худro bo roxi zúrovareй, kushtor, tarсу va amali sозанд.

Яке az avvalin tashkiлотҳoи terroristӣ in sekta sikarix̄o («kinjalshikoi»), ki dar asri якуми milodӣ dar Iudeya буд, ba shumor meraft. Aъzoyen iн sekta aсосan ba kushtori aшrofiēni яхудӣ, ki tarafridoroni Юnon буданд, dast mezadand. Ba sifati якъoни оҳo korд («kinjal») va

é «sika» (shamsheri kutoхkarда) istifoda burda mешавad.

Dar zamonaи oxiri Duney kadiм va aсрҳo miёna dar Xinduston tashkiлотҳoи gunoguni pinҳo amal mekarand, ki jaе az onҳo sektaи «bujf» («Dushiteli»), ki chabridagoni xudro bo band mekuшtand. In guna kushtor dar ja вакт, az nigoҳ onҳo kurboni намудan ba xudro Kali xisob mешavad.

Dar aсрҳo miёna boz ja tashkiлотi terroristi bo nomi «Xashashinҳo» буд. Takriban dar soli 1090 Xasan ibn ac-Sabboh kâlatъa Alamat, ki dar kismati vodini taraifi shimaliи Xamdoni (Eron) choygirshudo забt karda, dar davomi sadu panchox soli oynada amalҳoи terroristi шomaliy kashf shudan. Onҳo dar baini aхolъ tarso xarosro chorj karda будand. Dar sar查ashmaҳoи tashkiлотҳo navи terroгistӣ ba vuchud omadand va kisme az onҳo to xol amal mekunad.

Tâssiri наmudan akti terroгistӣ az нашъa istifoda meburdan. Az in cho, nomi sekta bi in alokamand karda shudaast.

Kalimaи «assossin» dar tarchuma «killer» ё «kushtori sупoriш» meboشad. Dar in davra kashf shudan. Az rüy maъlumoti nisbati Якобчиён niz suhan ronدان choli bi dikkat ast. Zero якъoни яке az tashkiлотҳoи terroгistӣ dast mezadand. Ba sifati якъoни оҳo korд («kinjal») va

risti va ekstremistii in даврат, tâssiri xudro ba hokimiyati давлати onvakti va aхolъ rasonida будан.

Chamiyatshinoson pайдоши terrorizmro ba chor kismati kâlon, yaъne davraҳoи terrorizmro to давраи muosip va dar zamoni muosip peshnixod mekunad.

1) paҳnshawiи foyaи inkilob dar Europa dar solxoi 1880 va bâbtaр dar Amriko. In foya ro aсосan anaҳriston, xâlkchiён va digarion chorj mekarand;

2) давраи pайдoши задухurdu bo koloniştix̄o, давраи pайдoши xarakatҳoи milili asri bistum;

3) solxoi 1970-um, ki bo pайдoши «taraifi navи chap» alokamand ast;

4) давраи bo globalizatsiya alokamand будa, ki az oxiri solxoi haftodum ba miён omada будa va to zamoni mo davom dorad. Dar in давра tashkiлотҳoи navи terroгistӣ ba vuchud omadand va kisme az onҳo to xol amal mekunad.

Tâssiri наmudan akti terroгistӣ az нашъa istifoda meburdan. Az in cho, nomi sekta bi in alokamand karda shudaast.

Мувофики maъlumoti machčalaи «International securiг revю» az soli 1970 to soli 1978 – 5534 akti terroгistӣ ba kaid girofта shudaast. Az rüy maъlumoti nisbati Якобчиён niz suhan ronدان choli bi dikkat ast. Гуфтan mum-

kin ast, ki sol to sol shumoraи amalҳoи terrorisiti va ekstremistӣ ziyod shuda istodaast. Чунончи, soli 1996 shumoraи favtidaqon to 311 nafar dar kiёs ba 177 nafar nisbati soli 1995 ziyod shudaast.

Oidi terrorizm va ekstremizm dar zamoni muosip va moхияti on aқidaҳo bisёрand. Aқidaҳo gunoguni dar baini olimon mavchudaro bo aқida оlim X.C. Xomushov metavon chambast karд. У kайд me-namoad, ki na «terrorizmi islohim», na «terrorizmi nasroni», na «terrorizmi kurdi» va na «terrorizmi irlandi», balki chinojatkor arzi vuchud dorad. Terrorizm in badbahtii umum будa, ba on mumkin ast, tanho bo саъю kushiши jačojaи давлатко va xâlkҳo, sarfi nazar az mansubiyati dinii va millatashon muboriza буд. Az in хотир, давлатҳoи gunoguni dunё baҳri muboriza bo in zuхrot dar jačojaи muboriza mebarand.

Bo darsazardostti guftaҳoи болo, natanҳo mo namoyndagoni ilmu farhang va maoriif, balki aхli ziё, ходimoni dinii va xar ja sokinи diёramonro эхсоси masъuliati va karzi insoniye imoniй meboyad, ki dar baland bardoшtani satxi мaъrifati dunyavi dinii marдум, xususan chavonon, arquzorӣ ba asolati farhangi niёgon, exhiromu посдории arziҳoи istikloliat, sulhu vaҳdat saҳmi бевосита гиранд.

ТАНЗИМИ ХУКУКИИ БАХСХОИ ЗАМИН

Замин дорои бойга-рихое мебошад, ки аз дигар объектҳои моддӣ фарқ мекунанд. Чуноне маълум аст, нақше, ки замин дар соҳаи иқтисодии ҳар як давлат мебозад, аҳамияти басо қалонро доро мебошад. Аз ин лиҳоз ҳамагуна муносабатҳое, ки вобаста ба замин ба миён меояд мақсаднок ва самаранок истифодабарии онро талаб мекунад. Бинобар ин, масъалаи заминистифодабарӣ дар айни ҳол яке аз проблемаҳои мухимми давлат ва ҷомеаи имрӯзаи ҶГ ба шумор меравад.

Яке аз равандҳои илми
хукуқшиносии муосир ин
омӯзиши баҳсҳои ҳалшаван-
да оид ба замин дар
ЧТ мебошанд.
Конунҳои амал-
кунанда күшоду

равшан масъалаҳои баҳсно-
кро оид ба замин матраҳ на-
муда, ҳалли баҳсҳоро оид ба
замин як қисми чудонаша-
ванда оид ба муносибатҳои
замин меҳисобад.

Зери мафхуми баҳсҳо во-
баста ба замин иhtiлофотхое,
ки дар қонунгузории замин
ба миён меоянд фахмидан
мумкин аст. Н.Н. Осокин
муайян менамояд, ки баҳ-
си замин, баҳс нисбат ба
хукуки субъективӣ ба қисми
муайяни замини шахсе аст,
ки бо тартиби мукарраргар-
дидай қонун пешбинӣ шу-
дааст. Р.К.Гусев бошад қайд
менамояд, ки баҳсҳо вобаста
ба замин ба маънои мурофи-
авӣ бо асосҳои мубоҳисавии
хукукҳои молики-
ятӣ, иқтисодӣ,
иҷтимоӣ, дигар
хукуқ ва манфи-

атхое, ки аз муносибатхой хукуку замин дар чахорчӯбай коидахое, ки қонунгузории замин аз чумла, қонунгузори гражданй ва мурофиаи гражданй мукаррар намудааст, иборат аст. Бахси замин бо меъерхой хукуку замин, гражданй ва мурофиаи гражданй ба танзим дароварда шуда, ҳангоми мавчуд будани ихтилофот миёни дутарафи баробархуқук ни-сбат ба замин ба миён меоянд. Чунин гуфтан мумкин аст, ки нуктаи назари илмии охирон ба маврид аст. Чунки ин муносибат дар доираи танзими

носибатхой хукукъ буда он асосхое мавчуданд, ки онро чун муносибати хукукъ хисоб менамоем. Дар он хамаи асосхой худтanzимшавандай хукукъ мавчуд аст, ки хамчун факти хукукъ ба вучуд меоянд. Хангоми мавчуд будани чунин фактҳо ихтилофотҳои хукукъ маъни бахси хукукиро дар мағҳуми ин калима, ки зухороти воқеяти хукукиро бо ҳама оқибатҳои хукукъиз он бармеоянд, мавриди назар карор медиҳанд. Бояд ба назар гирифт, ки бахсҳои замин ба қисмҳои таркиби чудо мешаванд:

Предмети баҳси за-
мин хама гуна ҳолати
низоъ, ки алоқамандӣ
ба қитъай замин, ҳукуки
истифодабарии қитъай за-
мин, ҳудудӣ ва андозаи он до-
ниста мешавад.

аз заминистифодабарандагон боз шахсони вокей ва хукукие, ки манфиатхой конунни онҳо вайрон шудаанд, инчунин мақомоти ҳокимиияти давлатӣ ва идоракунӣ вобаста ба карори қабулнамудаашон оид ба масъалаҳои истифодаи замин боиси ихтилоғи тарафҳо гардидааст, ташкил менамояд.

маъмурӣ ва огоҳкунии хаттии заминистифодабаранда оид ба бартараф намудани камбуҷихо дар муҳлати на камтар аз се моҳ муроҷиат намоянд. Баҳсҳое замине, ки ба фаъолияти соҳибкорӣ алоқаманд нестанд, асоси муроҷиавии онро КМГ ҶТ танзим мекунад. Дар моддаи 2 КМГ ҶТ

Бахсҳои замин вобаста ба тартиби баррасӣ дар мурофиаи маъмурӣ ва судӣ тасниф карда мешаванд.

Кодекси замин ба ҳалли бахсҳо оид ба масъалаҳои замин тибки тартиби судӣ мусоидат намуда (м.47 КЗ ҶТ), таъсиси механизми хакамиро усули алтернативӣ бо мақсади ҳали мунокишаҳо вобаста ба замин таъмин наменамояд.

Дар ин парвариши ҳадисати бо мақсади хифзи ҳукуқ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии вайронгардида ё мавриди бахс қарордоштаи шаҳрвандон, шаҳсони ҳукуқӣ, инчунин ҳукуқ ва манфиатҳои қонунии ҶТ, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳудидоракунии маҳалӣ, шаҳсони дигар,

Мақомоти ичроияи махаллии хокимияти давлатӣ ё мақоми ваколатдори давлатии батанзимдани маддиӣ, шакоҳи дигар, ки субъектҳои муносабатҳои замин, экологӣ ва дигар муносабатҳои хукуқӣ мебошанд, пешбинӣ шудааст.

НАҚШИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ДАР ОРОМИИ ЧОМЕА

Суханронии Асосгузори сулху ваҳдат – Пешвои миллат, мухтарам Эмомалий Раҳмон дар мулоқот бо намояндағони чомеаи кишвар ба муносабати фарорасии моҳи шарифи Рамазон, пеш аз ҳама таҳқим бахшидан ба ҷаҳони маънавии мо ҷавонон вобастагӣ дорад, ки дар он аксарияти масъалаҳои мубрами рӯз мавриди мухокима қарор ёфтанд.

Хусусан, масъалаи таълиму тарбия, донистани кадру киммати волидайн, эҳтироми калонсолон, эътирофу арчгузории арзишҳои миллӣ дар суханронии Пешвои миллат чойгоҳи аввалро ишғол намуданд, ки дар воқеъ, хама бехбудиву дастовардҳо ба тарбия ва адаб омӯхтан вобастагӣ дорад. Ин аст, ки Ҷаноби Олий хадафи аслии ин гуфтахоро дар баромадашон «тарбияи инсони комил ва солех» му-

аррифй намудаанд.
Вобаста ба ин Президенти кишвар, холати имрӯзай чаҳони мусирро таҳдил намуда, таҳдидҳои нав ва дигар камбудиву норасоиҳои чомеаро баррасӣ намуда,

оқибатхой онхоро пешгүй менамоянд. Махсусан, норасои оби ошомадай, норасои физо, қашшоқи, муноқишаҳои мусаллаҳона, амалҳои террористӣ, хунрезихои зиёли мазҳабӣ, аллан-

зихой зиёди мазҳаби, аллангаи холати чанги сард, имрӯз чомеаи ҷаҳониро ба ташвиши овардааст, ки онҳоро Президенти қишварамон аз «ҳаробиҳои....ду ҷанги ҷаҳонии қаблӣ» зиёдтар дониста, ба рои пешгирӣ намудан бонги изтироб доранд.

дар гүфтгөрү амали хеш дуруст
дарк кунем, ба қадри бузур-
гтарин неъмату дастовардои
зиндагиамон - истиколи-
яту озодӣ, сохибватанию
сохибдавлатӣ, сулҳу оромӣ ва
Ваҳдати миллӣ расем».

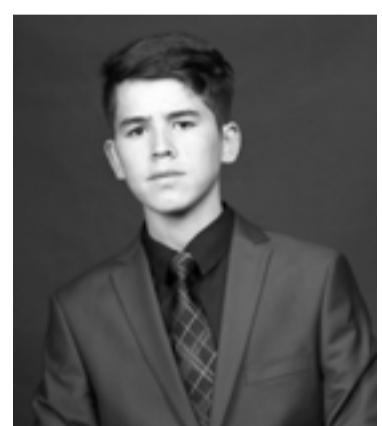
Зеро арзишҳои дар замони соҳибистиклой ба даст овардашуда, на танҳо нишонаи озодӣ, балки нишонаи таҳқим бахшидани ҷаҳонни маънавӣ ва рушду инкишофи Тоҷикистони азизамон мебошанд.

Дар баробари ин, дар сұханронй масъалаи истикболи қашни 30-солагии истик-полияти кишвармөн яке аз нүктаҳои мухиме ба шумор меравад, ки он тамоми мәрдүми Тоҷикистони азиза-мөнро муаваззафу водор менамояд, ки «корхой созандагию ободониро дар тамоми қаламрави кишвар ҳамачо-ниба густариш бахшанд».

Бояд тазаккур дод, ки суханронии чаноби Олӣ дар

мулокот бо намояндағони чомеаи кишвар як дастур ва рохбалади наве барои хушёрии сиёсии ҷавонон ва дарки ҷоқеъии вазъи имрӯзани чомеа ва кишвари мо мебошад. Пешвои миллат дар ба-ромадашон гаштао баргашта таъкид доштанд, ки «ҳадафи асосии роҳбарию давлату Ҳукумати мамлакат боз ҳам баланд бардоштани сатху сифати зиндагии мардумон, рушди устувори манбаъдан давлатдории миллиамон, таъмин намудани саодати ҳар хонадони Тоҷикистон ва таҳкими нуфузу обрӯи он дар арсаи байналмилалӣ мебошад».

Мо, чавонон, хусусан до-
нишчӯёни Донишгоҳи мил-
лии Тоҷикистон барои даст-
гирии ин иқдоми нек, тамо-
ми куввату файрати худро барои
азбар намудани донишҳои
замонавӣ сафарбар намуда,
ваъда медиҳем, ки дар обо-
донии кишвари биҳиштосон
худ саҳми арзанда мегузорем

Сомон НАВРҮЗЗОДА
денишчүй соли 1

ва бародарону ҳамватанони худро ба тозаву озода нигоҳ доштани гулгашту зебоиҳои пойтаҳти азизамон талқину сафарбар менамоем.

Сафарбаар менамоем.
Суханронй дар мулокот
бо намояндагони чомеаи
кишвар як роҳнамои ободии
кишвар, дастури сулху салоҳ
ва яқпорчагии Тоҷикистони
азизамон мебошад, ки барои
рушду нумӯъ ва пешравии
кишвар муҳимияти хосса
дорад.

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Дар ҳолати баръакс ўхатман ба расво соҳтани ахлоқи фарзандони Шумо идома ҳоҳад дод ва то охирин фарзандатонро ба роҳи бидъат ва саркашӣ аз эҳтироми волидайн, раҳнамойӣ ҳоҳад кард». Шояд, ҳоло ҳозир Шумо, - идома медиҳад Сукрот, ба айбузории Анит бовар накарда, манро бар асари тараҳхум аз маҳкум шудан озод намуда, муваззаф созед, Шўро маҷлис мегузаронд. Ҳамон сол ба панҷ нафар притани Шўро (намояндагон аз филиеи Антиохид) амр мекунанд, ки бояд ба Саламин рафта, мардеро бо номи Леонта оварда, ба марг ҳукм намоянд. Сукрот ин амали Шўроғо файриодилона ва ноҳак хисобида, ба Саламин рафта оварданি Леонтаро катьян рад мекунад ва аз палатаи Толос (бинои манорадори му-

бурхони фаллатмаъниро ба хо-
тири шубҳа андохтани судяҳо
истифода барад. Ин чо Сукрот
ба методи андешаронии софи-
стон, ки хуносаҳои ҳақиқатмо-
нанд ва мантиқан гӯё дуруст,
ваде моҳиятан мундариҷа бо-
тилу дуруф доранд, ишора ме-
кунад.

Сукрот арз медорад, ки чанд дафъе шоҳиди ба қатл ҳуқм шудани одамони ба назари аввал иззатманду дар тасаввурни одамон асилзода, шарофат-

Мархилаи аввали маҳкум соҳтани Сукротро судяҳо бо овоздихӣ дар бораи «гунаҳкор» ё «бегуноҳ» будани ӯ анҷом до-данд. Аз тамоми 501 овоздиханда ба ҳукми «гунаҳкор» будани Сукрот 281 нафар овоз дода, ӯро «гунаҳкор» хисобиданд. Акнун бояд айборкунандагон (Мелет, Анит ва Ликон) ҳукми худро дар нисбати Сукрот пеш-ниҳод менамуданд. Дар Афине конуне ҷорӣ буд, ки агар пеш-ниҳоди айборкунандаро аз

Делии, Амфиполе) иштирок намуда, Сукрот чони Алкивиадро аз хамлаи спартанҳо ҳалос намудааст. Баъдҳо Алкивиад ба ҳайати стратеги режими Сина-фарони мустабид шомил шуда, чӣ заرارхое ба Афина овардааст. (Дар як сол беш аз якуним ҳазор афигагӣ ба марғ ҳукм мешавад). Афинагиҳо Сукротро барои он ки дар вакташ чони Алкивиадро ҳалос карда буд, маломату таъна мезаданд, ки бехтар мебуд Сукрот ўро ҳалос намекард.

Файзали АМИНОВ
файласуф

МУРОФИАИ СУДИИ СУКРОТ

(АНДАР БАЁННІ ҲАҚИҚАТ ВА СИТОЙШИ АДОЛАТ ДАР МУРОФИАИ СУДӢ)

ки дар оянда ба тахкикот машфул нашавам ва фалсафагарой накунам. Дар ин холат ман ба Шумо мегўям: «Ман вафодори шумоям, шуморо дўст мэдорам, аммо аниқтараш ман худовандро гўш хоҳам дод, на шуморо ва то замоне, ки нафас мекашам фалсафагаро иро кать наҳоҳам кард, то ба Шумо афинагихо, шаҳрвандони шаҳри бузург, хикматдўстони маъруф ва нерумандони машхуру маҳбуб бигўям: Магар айб нест, ки ҳамеша дар бораи соҳибият ба пули зиёд, шаъну шуҳрат, иззату эъзозу карру фарғам меҳўред, на дар бораи ақлу хирад, ҳақиқат ва тоза нигоҳ доштани рӯҳонияту нафсонияти хеш? Ба ҳар афинагие, чи ҷавону чи пиронсол, агар рӯ ба рӯ биёям, хоҳам гуфт: дар шаҳри мо кори ҳайре беҳтар аз он нест, ки ман хидматгузори худоям. Ба ҳар қадоматон талқин хоҳам кард, ки дар бораи нафсонияти хеш, на дар бораи ҷисмоният ва пулдоштан ғамхорӣ намоед. Зеро ки аз пул ҳайру некӣ нарӯяд, балки аз ҳайру некӣ, накӯю неккирдорӣ пул тавлид мешавад. Агар ҳамин хикмати ман фарзандони Шуморо фосик гардонад, пас хикматҳои ман зиёнваранд. Изҳоркунандагони матлабе, ки гӯё ман инро намегўям, дурӯғгўй ҳастанд. Эй афинагихо, ба сухани Анит гўш мединед ё не, манро озод мекунед ё не, аммо ман дигар хел рафтор наҳоҳам кард, агарчи чанд дафъае ҳам мурдан пеш наояд». Сукрот аввал будани риояни конун ва адолатро дар роҳи ичроиши конун ҳамеша пайгирий мекард ва ҳама гуна ҳукми ғайриодилона ва ҳама конуни бар асари худсарии ҳокимон ба тасвиб расидаро маҳкум месоҳт.

Дар замони хукмронии олигархия ва режими мустабиди Синайфарон соли 406 т.м. Сукрот аъзои Шурои (буле) Афина аз демаи Алопеки, аз филеи Антиохида (дема ва филе дар фахмиши имрӯза чамоату нохия) интихоб шуда буд. Интихоб-шудагонро притан меномиданд ва онҳо аз хисоби маблағҳои

даввар дар майдони марказии шаҳр, ки онҷо мачлисҳои Шӯро гузаронида мешуд) баромада, аз ҷаҳор нафар притан чудо шуда, ба ҳона меравад. Ин амали ўхатари марговаре барояш буд, аммо Сукрот иштирок кардан-ро дар ҳукми ноҳқақ, ҳатто бар ивази ҷонаш ҳам қабул намекунад. Сукрот ба айбдоркунандагон ва шаҳрвандони Афина муроҷиат намуда, саволи зайл меғузорад: солҳои дароз ман бо мардум сӯҳбат доштам, ҳоло касе магар гуфта метавонад, ки ман киро гирифтори андешаи бидъат ва мубталои аҳлоқи рас-воёна карда бошам?

Албатта, Сукрот аз аҳли судяҳо илтиҷо тавалло намекунад, ки ба ўраҳм намоянд. Ва мисли дигарон фарзандону аҳли байти худро оварда, тараҳхуми судяҳоро хостгор намешавад. Ўсе фарзанди ҳурдсол дорад, аммо ҳаргиз дар роҳи таҳаққуки адолати судӣ онҳоро василаи ба даст овардани раҳму шафқат наҳоҳад кард. Сукрот андеша дорад, ки ҳаргиз маҳкумшаванда набояд ба хотири дилсӯзиу таассуфи судяҳоро овардан ҳарф биза-над ва усулҳои нарм соҳтани таваҷҷӯҳи судяҳоро андешад. Маҳкумшаванда бояд далелҳои ақлрас, матлаби соғу равшани бегуноҳии худро пешниҳод на-муда, судяҳоро мутаяқин созад, ки ўвқеан бегуноҳ аст. Набояд усулҳои хиллагарона ва далелу манд, рахнамою қофиласорор будааст. Ин одамон баъд аз шунидани ҳукми қатл то ҳадде ба ҳолати маҳҷӯрию маҳзунӣ, маъюсӣ, пурғамӣ, ё бадҷаҳлию чунунӣ дода мешаванд, ки ша-рофату викор, фахру гироми-дошли рисолати инсонии худро аз даст медиҳанд. Инсонҳое, ки ба мансабҳои ифтиҳорӣ дар заминай ҷавонмардию нотарсӣ таъян шудаанд, баъди баровардани ҳукм гирифтор ба тарсу-ваҳму даҳшати марг шуда, ун-вонии мардони хикматсоло-ри афинагиро шарманда соҳ-та, байни худашон ва занон-фарқ намегузоранд. Сукрот ба шаҳрвандони Афина арз медо-рад, ки ўхаргиз аз қабили чунин тарсҳӯрдагони буздил, ҳаросону муҷиби ифтизоҳ (бенанг), беномусу бешараф наҳоҳад буд. Аммо ҷонибдори ҳакикати судӣ ва адолати конун аст. Му-тафаккир инҷо таъиноти судия ва аъмоли аҳлоқии ўро тавсиф менамояд: судия на барои худса-рони авғ кардан, балки ба хоти-ри ҳакиқат ва адолат варзидан дар муроғиа мукаррар шудааст. Ўқасам дода шудааст на ба-рои худсарона авғ соҳтани ҳар-нафаре бо ҳоҳиши ҳуд, балки қасам хурдааст барои маҳкум соҳтани гунаҳкорон аз рӯи ко-нун. Мо ҳаргиз намехоҳем су-дяҳоро барои вайрон кардани конун хидоят созем ва ҳаргиз қасам вайрон кардани онҳоро низ талкин намекунем.

панч як хиссаи судяҳо дастгирӣ накунад дар он ҳолат ҳуди айб-доршавандаро чазо медоданд.

Даъвои айбордуркунанда-
гон, чун химоякунандагони
арзишҳои анъанавии Афина
бо далелҳои барои замони хеш-
шайъӣ пешниҳод гаштааст.
Болотар зикр намуда будем,
ки ашрофзодагони Афина дар
муколама бо писаронашон ги-
рифтори саволу ҷавобгузориҳое
мешуданд, ки барояшон ғайри-
анъанавӣ буд ва ҳама сухбати
наврасонро бо соғистҳо раван-
ди ҳароб шудани ахлоқи шаҳр-
полис ва беҳтиромӣ ба худоӣ-
ни пазирукташудаи юнонӣ ме-
диданд. Маълумотнома ҳаст, ки
пас аз сухбат ва муқолимаҳо бо
Сукрот писари Анит аз мерос
гирифтани сармояи падараши
даст мекашад ва ин бениҳоят
ғазаби Анитро овардааст.

Сукрот низ софистҳоро қабул надошт ва усули релятивистију субъективии онҳоро, ки байни зуҳуротҳои олам фаркиятҳои нисбӣ медианд, маҳкум мекард. Аммо барои афинагиҳои фарғузории байни Сукроту софистҳо мухим набуд. Онҳо бояд ташнагии интиқомашонро аз қийхам набошад, конеъ гардонанд. Лаззат бигираанд ва каме ҳам бошад роҳату таскинияти авзои парешону никорталабашонро бичашанд.

Душманони Сукрот барои авомӣ ва мардумӣ соҳтани айб кифоя буд, ки чанд аъмоли, дар воеият бохирадона, vale дар тасаввур фалатро ба сари ў бор кунанд. Масалан, Сукрот усули бо роҳи куръа интихоб намудани роҳбарони Афинаро маҳкум месоҳт. Сукрот далел меовард, ки бо роҳи куръапартой ба вазифаҳои масъули давлатӣ интихоб намудани хамагон хандаовар ва хатарнок аст. Ў ноҳудои (капита-ни) киштиро мисол меоварад, ки танҳо бо роҳи таҷрибаю дониши метавонад вазифаи худро иҷро кунад. Давлатро бояд одамонии оқиду хуб идора кунанд. Муко-

оқилю хубидора кунанд. Муко-
билиони ўчунин муҳокимароний
мекарданд: демократияи Афина
бар асоси принсипе барқарор
шудааст, ки ҳар як шаҳрванд
тавонад ба ҳокимиятро ҳёбад.
Шаҳрвандони Афина ҳар кучое,
ки роҳбаронро интихоб меку-
нанд, усули қуръапартоиро пеш-
гиранд, то баробарии ҳамагонро
таъмин намоянд. Далели дигаре,
ки бар зидди Сукрот пешниҳод
мекарданд, он буд, ки дар ҷан-
ги Пелопоннес (назди Потидеӣ).

ДИРЎЗ ВА ИМРЎЗИ ХУҚУҚИ КЎДАК

Пайдост, ки маҳз аз кўдакӣ чараёни ин-кишофи шахсияти инсон оғоз меёбад. Бинобар ин ҳар як давлат ба ин қишири чомеа таваҷҷӯҳи маҳсус зохир менамояд. Кўдакон унсури ҳатмӣ ва бениҳоят муҳим дар соҳтори иқтидори инсонӣ ба ҳисоб мераванд, ки маҳз барои идоракуни онҳо давлат ташкил карда мешавад.

Ҳангоми таҳқиқоти вазъи хуқуқии кўдак дар ҶТ таваҷҷӯҳи хоссаро масъалаи фахмиши хуқуқии он ки қадом ашхос бояд кўдак эътироф карда шаванд, касб менамояд. Айни замон мағхуми «кўдак» ҳам дар конунгузории ватаний ва ҳам дар конунгузории байналмилалӣ мустаҳкам карда шудааст. Аз ҷумла, дар моддаи 1 Конвенсия оид ба хуқуқҳои кўдак мағхуми бениҳоят муҳимми «кўдак» дода мешавад, ки тибқи он «... ҳама гуна мавҷудоти инсонии то синни 18-сола кўдак ҳисобида мешавад, агар тибқи қонуне, ки нисбати ин кўдак истифода мегардад, он пештар ба синни балоғат нарасида бошад». Дар банди 1-и моддаи 1-и Қонуни ҶТ «Дар бораи хифзи хуқуқҳои кўдак» шахсе кўдак эътироф шудааст, ки ба синни хаждаҳ нарасидааст.

Дар радифи истилохи «кўдак» нисбат ба ашхосе, ки ба синни балоғат нарасидаанд дар Ҷумхурии Тоҷикистон номҳои гуногун истифода бурда мешавад: «наврасон», «ноболигон», «хурдсолон» ва гайра.

Ҳангоми рӯ овардан ба сарчашмаҳои таъриҳӣ ҳолатҳоеро мета-

вон мушоҳида намуд, ки бевосита ба масъалаи хуқуқҳои кўдак нигаронида шудаанд. Аз ҷумла, Авасто чун аввалин китоби динӣ, ахлоқӣ, сиёсӣ ва хуқуқии тоҷикон кўдаконро қишири эҳтиёҷманд дарҷ намуда, нисбат ба онҳо ғамхориро раво дилааст, ки инро метавон дар ҷо-ҷои он дарёфт. Масалан, дар Геуш Йашт, карда якум, банди 1 ҷунин омадааст: «Дрваспи тавонои маздоифаридаи ашаванро меситоем, ки сутурони хурдро тандуруст нигоҳ медорад, ки сутурони бузургро тандуруст нигоҳ медорад, ки дўстонро тандуруст нигоҳ медорад, ки кўдаконро тандуруст нигоҳ медорад...». Аз ин ҷо маълум мешавад, ки барои нигоҳубин, тарбия ва тансиҳати кўдакон фаришта бо номи Дрвасп (бо номҳои Геуш, Геушташан ё Гаушурван низ вомехӯрад) вучуд доштааст, ки ўонҳоро аз ҳар гуна хатарҳо эмин ва ҳангоми зарурият ба табобаташон машғул мешудааст. Аз сарчашмаҳои ҳаттии дигари даврони зардуштия низ аён мегардад, ки гузаштагони мо дар аҳди қадим ба масъалаи тарбияву ба камол расонидани фарзандон дикқати хосса зохир менамудаанд. Яке аз сарчашмаҳо, ки «Дар бораи оини номанависӣ» ном гирифтааст, фарзандро дар баробари падар, бародар ва шахсоне, ки ба онҳо баробаранд бомеҳру шафқат ва гиромитарин афрод дар замин хисбidaast. Дар сарчашмаи мазкур ҷунин омадааст: «Падару модар бояд ин кору кирдori некро ба фарзанди хеш пеш аз понздаҳсолагӣ биомӯзанд. Ҷун вай ин ҷантои онро биомӯхт, ҳар кору кирдori нек, ки фарзанд кунад, падару модарро низ расад ва ҷун вай наомӯзад ва фарзанд ба мектарӣ гуноҳ кунад, падару модар дар бунёди ин кор бувад». Аз ин ҳулоса баровардан мумкин аст, масъулияти бисёр бузурге бар дӯши волидайн, яъне дуруст тар-

бия ва ба камол расонидани фарзанд гузашта шуда будааст, ки ба ҳар амали неку бади онҳо то як давраи муайян онҳо ҷавоб мегуфтаанд ва ҳар кори неку баде, ки фарзандон анҷом медодаанд ба волидайн низ тааллук доштааст.

Бо ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ дар ҶТ баҳри хифзи хуқуқҳои кўдакон якчанд ниҳоди маҳсусгардонидашуда таъсис дода шуд, ки бевосита ба масъалаи мусоидат ба раванди амалишавӣ ва таъмини хуқуқу озодиҳои онҳо машғул мебошанд. Фаъолияти ниҳодҳои маҳсусгардонидашуда дар амалишавии ва хифзи хуқуқу озодиҳои кўдакон нақши муҳим дорад. Маҳз тавассути функцияҳои онҳо натанҳо хуқуқу озодиҳои кўдакон хифз карда мешавад, балки фаъолияти мақомоти конунгузор ва иҷроия низ дар ин самт ҷоннок мегардад. Аз ҷумлаи ҷунин ниҳод Комиссия оид ба хуқуқи кўдаки назди Ҳукумати ҶТ, шуъбаи хифзи хуқуқи кўдаки Дастанҳои Иҷроияи Президенти ҶТ мебошад. Ба гайр аз ин, дар ҳайати тамоми мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимиияти давлатӣ (Ҳукумати вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳо) комиссияҳо оид ба хуқуқи кўдак амал мекунанд.

Низомномаи Комиссияи назди Ҳукумати ҶТ оид ба хуқуқи кўдак аввалин бор 7-уми сентябрисоли 2001 таҳти №423 бо қарори Ҳукумати ҶТ тасдик гардидааст. Мувоғики он Комиссияи назди Ҳукумати ҶТ оид ба хуқуқи кўдак мақоми байниндоравии машваратии доимоамалкунанда буда, бо мақсади ҳамоҳангсозии фаъолияти вазоратҳо, кумитаҳои давлатӣ, идораҳо ва мақомоти ҳокимиияти иҷроия дар маҳалҳо (Ҳукуматҳо), корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо новобаста аз шакли молиқиятшон (мақомоти манфиатдор)

оид ба татбиқи қонунгузории ҶТ ва инчунин уҳдадориҳои байналмилалии хуқуқии ҶТ, ки аз Конвенсия дар бораи хуқуқи кўдак ва дигар шартномаҳои байналмилалий дар соҳаи ҳифзи хуқуқи кўдак барменянд, таъсис дода шудааст.

Бо рушди муносабатҳои ҷамъияти табиист, ки ҳама гуна санади хуқуқӣ мавриди тағиирот қарор мегирад. Аз ин рӯ, бо мақсади таҳқими сиёсати давлатӣ оид ба хуқуқи кўдак 1-уми августи соли 2008 бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Низомномаи Комиссияи мазкур аз нав тасдик гардид.

Дар умум метавон гуфт, ки кўдакон қишири аз ҳама осебпазири чомеа ба шумор мераванд ва ниёз ба дастгирий доранд. Аз ин рӯ, ҳар фарди солимфиро ҷомеаро зарур аст, ки нисбати онҳо бо назари нек муносабат намоянд, зеро ояндаи давлату миллат аз онҳо вобастагии амиқ доранд.

Шаҳбоз МИЗРОБОВ
аспиранти кафедраи хуқуқи
инсон ва хуқуқшиносии
муқоисавӣ